

**ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÇANKIRI KENT MERKEZİ ÖRNEĞİNDE AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN
KENTSEL YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

Awo Fourreh ADAWEH

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ÇANKIRI

2022

Her hakkı saklıdır

TEZ ONAYI

Awo Fourreh ADAWEH tarafından hazırlanan “**Çankırı Kent Merkezi Örneğinde Açık ve Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi**” adlı tez çalışması 01/07/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Betül TÜLEK

Jüri Üyeleri :

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Betül TÜLEK
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Çankırı Karatekin Üniversitesi

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Nuray ÇİÇEK
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Çankırı Karatekin Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Derya SARI
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Artvin Çoruh Üniversitesi

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. İbrahim ÇİFTÇİ

Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Çankırı Karatekin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**Çankırı Kent Merkezi Örneğinde Açık ve Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi**” konulu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tezin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı, tezde kullandığım eserleri usulüne göre kaynak olarak gösterdiğimi, tezin Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü’nden başka bir bilim kuruluna akademik amaç ve unvan almak amacıyla vermediğimi ve bu çalışmanın Çankırı Karatekin Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı’yla tarandığını, “intihal içermediğini” beyan ederim. Çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm. Çankırı Karatekin Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim. (01/07/2022).

Awo Fourreh ADAWEH

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÇANKIRI KENT MERKEZİ ÖRNEĞİNDE AÇIK VE YEŞİL ALANLARIN KENTSEL YAŞAM KALİTESİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Awo Fourreh ADAWEH

Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Betül TÜLEK

Yaşam kalitesi, toplumların buldukları yaşam koşullarından duydukları memnuniyetin derecesidir. Kentsel yaşam kalitesi ve çevre etkileşiminde toplum, ekonomi ve çevre ekseninde yer alan nesnel ve öznel değerlendirme kriterlerini ifade eden bir kavramdır. Kentleşme ile meydana gelen sanayileşme yeni teknolojiler ile toplumlara daha iyi yaşam koşulu sağlasa da doğal çevrede ve kültürel yapılarda bozulmaya sebep olmuştur. Açık ve yeşil alanların yeterli olduğu kentlerde bireylerin yaşam kalitesinin, üretkenliğinin ve verimliliğinin de yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu alanlar, kamuya açık alanlar olarak da bireylerin sosyal, psikolojik ve fizyolojik durumunu da pozitif yönde etkilemektedir. Bu tez çalışması kapsamında, Çankırı kent merkezinde bulunan açık ve yeşil alanların fiziksel yapılarına uygun olarak kentsel yaşam kalitesinin saptanabilmesi için bazı parametreler belirlenmiş, bu parametrelerin değerlendirmesi yapılmıştır. Çankırı ili merkez ilçesinde yer alan 21 adet cadde, sokak ve bulvar kentsel çevre kalitesi parametre, gösterge ve kriterleri açısından incelenmiş, cadde, sokak ve bulvarların konumsal verileri ArcMap 10.3 yazılımı ile haritalara aktararak, kentsel çevre kalitesi parametre ve kriterlere uygunlukları değerlendirilmiş, çözüm önerileri geliştirilmiştir.

2022, 54 sayfa

ANAHTAR KELİMELER: Kentsel Peyzaj, Kentsel Yaşam Kalitesi, Kalite Göstergesi, Çankırı

ABSTRACT

Master of Science Thesis

INVESTIGATION OF THE OPEN AND GREEN AREAS EFFECT ON URBAN LIFE QUALITY IN ÇANKIRI CITY CENTER EXAMPLE

Awo Fourreh ADAWEH

Çankırı Karatekin University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Advisor: Asst. Prof. Dr. Betül TÜLEK

Quality of life is a concept that expresses the degree of satisfaction people get from their living conditions and the environment. It is a concept that expresses the objective and subjective evaluation criteria in the axis of society, economy and environment in the interaction of urban life quality and environment. In terms of urbanization, industrialization has provided technological development and new social organizations and better living conditions, but these developments have also led to the deterioration of the natural and cultural environment. These areas, as public spaces, also positively affect the social, psychological and physiological state of individuals. Within the scope of this thesis, some parameters were determined and evaluated in order to determine the quality of urban life in accordance with the physical structures of the open and green spaces in Çankırı city center. 21 streets and boulevards located in the central district of Çankırı province were examined in terms of urban environmental quality parameters, indicators and criteria, the spatial data of streets and boulevards were transferred to maps with ArcMap 10.3 software, their compliance with the parameters and criteria of urban environmental quality was evaluated and solution proposals were developed.

2022, 54 pages

Keywords: Urban Landscape, Quality of Urban Life, Quality of Indicator, Çankırı

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

“Çankırı Kent Merkezi Örneğinde Açık ve Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü’nde yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Bu çalışmanın amacı, Çankırı kent merkezinde bulunan bazı sokak, cadde ve bulvarların fiziksel yapılarına uygun olarak kentsel yaşam kalitesinin saptanabilmesi için kalite parametrelerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda değerlendirmelerin yapılmasıdır.

Çalışmamda bana yardım etmeyi kabul eden danışmanım, hayat öğretmenim bana bu deneyimi yaşatan ve bana öğrenme ve akademik hayatımda daha ileri gitme fırsatı veren, her türlü desteği gösteren ve bana her zaman rehberlik eden, dünyadaki tüm mutlulukları dilediğim hocam Dr. Öğr. Üyesi Betül TÜLEK’e çok teşekkür ederim.

Ayrıca benim için gerçek bir ilham kaynağı olan ve zor zamanımda yanımda olan aileme, özellikle de sevgili anneme ilgileri ve destekleri için yürekten teşekkür ederim.

Awo Furreh ADAWEH

Çankırı, Mayıs 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGELER DİZİNİ	v
KISALTMALAR DİZİNİ	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	3
3. KURAMSAL TEMELLER	7
3.1 Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı.....	7
3.2 Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Fonksiyonları	8
3.2.1 Açık ve yeşil alan standartları	10
3.3 Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Planlaması ve Tasarımı.....	12
3.4 Yaşam Kalitesi ve Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramları.....	16
3.4.1 Yaşam kalitesi	16
3.4.2 Kentsel yaşam kalitesi kavramı.....	18
3.5 Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Açık ve Yeşil Alanların Sınıflaması.....	19
3.6 Türkiye Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Açık ve Yeşil Alanların Durumu.....	22
4. MATERYAL VE YÖNTEM	24
4.1 Materyal.....	24
4.2 Yöntem	29
5. BULGULAR VE TARTIŞMA	33
5.1 Çankırı Kent Merkezinde Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler	33
6. SONUÇ	44
KAYNAKLAR	47
EKLER.....	52
ÖZGEÇMİŞ.....	54

SİMGELER DİZİNİ

m²

Metrekare

KISALTMALAR DİZİNİ

WHO	Dünya Sağlık Örgütü
HDI	Human Development Index
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
TÜBA	Türkiye Bilimler Akademisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
KUZKA	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1 Araştırma alanının konumu	24
Şekil 4.2 Çankırı ili açık yeşil alan haritası.....	28
Şekil 4.3 Araştırma alanı yöntem akış grafiği.....	29
Şekil 4.4 Araştırma alanında incelenen sokak, cadde ve bulvarlar.....	31
Şekil 5.1 Kalite ölçütlerine ilişkin değerlendirme sonuçları.....	33
Şekil 5.2 Kayabaşı Caddesi, Hürriyet Caddesi, Eski Kastamonu Caddesi ve Kastamonu Caddesinden görüntüler (Orijinal 2022)	34
Şekil 5.3 Araştırma alanındaki birincil değerlendirmeler	35
Şekil 5.4 Atatürk Bulvarı üzerindeki orta refüj düzenlemelerine örnekler (Orijinal 2022)	36
Şekil 5.5 Uzunyol Sokaktan görüntüler (Orijinal 2022)	37
Şekil 5.6 Atatürk Bulvarı ve Kastamonu Caddesindeki bitkisel düzenlemelere örnekler (Orijinal 2021)	38
Şekil 5.7 Araştırma alanındaki bitkisel düzenlemelere ilişkin değerlendirmeler	39
Şekil 5.8 Araştırma alanındaki donatı elemanlarına ilişkin değerlendirmeler	40
Şekil 5.9 Atatürk Bulvarındaki donatı elemanlarına ait örnekler (Orijinal 2022)	41
Şekil 5.10 Araştırma alanındaki otopark ve bilgilendirme levha ve işaretlerine ilişkin değerlendirmeler	41
Şekil 5.11 Araştırma alanındaki otopark, bilgilendirme levha ve işaretleri ve zemin döşemelerine ilişkin örnekler (Orijinal 2022).....	42
Şekil 5.12 Araştırma alanındaki zemin yapısına ilişkin değerlendirmeler	43
Şekil 6.1 Uzunyol Sokak ve Su Deposu Caddesinden görüntüler (Orijinal 2022)	46

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1 Dünyada ve Türkiye’de kişi başına düşen yeşil alan miktarları (Etli 2002)	12
Çizelge 3.2 Kentsel alanların tasarımına ilişkin kavramlar (Sarı 2008)	14
Çizelge 3.3 Genel fiziksel formlar (Smith et al. 1997, Gülersoy vd. 2012).....	19
Çizelge 3.4 Alansal büyüklüklerine göre parkların standartları (Tümer 1976, Yıldızcı 1982, Bakan ve Konuk 1987, Türel 1988, Emür ve Onsekiz 2007, Polat 2001)	20
Çizelge 3.5 Yaşamın dört kalitesi (Veenhoven 2006)	21
Çizelge 4.1 Değerlendirme sonuçları matrisi.....	32

1. GİRİŞ

Küreselleşme ve demografik değişkenlik, çevre ve yaşam kalitesi kavramlarına daha fazla dikkat gerektiren kentsel alanlarda önemli bir baskıya yol açmaktadır. Modern şehirlerin fiziksel nitelikleri ile doğrudan ilişkili olan yaşam kalitesi kavramının sosyal-ekonomik yansımaları çok önemlidir (Öztürk 2004).

Yaşam kalitesi kavramı aslında bir farkındalık sürecidir. Kalite, kentleşme süreci ile bağlantılıdır. Aslında, bu kentleşme sürecinde, insanların yaşam kalitesi için hedefleri ve beklentileri zaman içinde değişmektedir. Yıllar boyunca farklı disiplinler tarafından yaşam kalitesi kavramı üzerine araştırmalar yapılmış ve yaşam kalitesinin bileşenleri belirlenmeye çalışılmıştır (Öztürk 2004).

Kaliteli bir yaşam, bir kişinin temel ihtiyaçlarını karşıladığı ve manevi, zihinsel ve kültürel gelişimi için uygun fırsatları aldığı bir yaşamdır. Bu tanıma göre, her bireyin veya toplumun yaşam kalitesi farklı seviyelerde olabilir. Her insan sağlıklı ve dengeli bir ortamda yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi, çevrenin sağlığını korumak ve çevre kirliliğini önlemek devlet ve vatandaşların görevidir (Gülersoy vd. 2012).

Kültürel ve ekolojik koşullara göre, insan toplulukları yaşadıkları alanları geliştirmek ve yaşadıkları coğrafyalarda farklı kentsel modelleri en ideal şekilde yaratmaya çalışmaktadır. İnsan hayatı bazen bir kalede sıkışır ve genellikle geniş ovalara ve bahçelere yayılır. Bununla birlikte, barınma, koruma, beslenme gibi bireysel ihtiyaçlarının yanı sıra, iş ve sosyal faaliyetler gibi sosyal ihtiyaçları olan insanlar bu ihtiyaçları karşılamak için bir arada bulunmaya başlamıştır (Gülersoy vd. 2012).

Kentleşme; nüfus büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, yerel örgütlenme, sosyal tabaklaşma, kurumsallaşma, örgütlenme üretimde farklılaşma ve uzmanlaşma gibi kentsel karakteristiklerin kentin fiziksel mekânma yansımaları sürecidir. Bu noktadan bakıldığında, kent ve kentleşme kavramları, yenilenebilir ve süreklilik arz etmesi bakımından yaşayan bir organizma olarak tarif edilebilir. Bu iki kavram arasındaki en

önemli fark, kentin dinamik ve etkileşimli bir yapıyı, kentleşmenin ise bu yapıdaki değişim sürecini ifade etmesidir (Öztürk 2004).

Ayrıca şehirler fiziksel, politik, ekonomik ve işlevsel kriterlere göre tanımlanabilir. Doğal ve fiziksel bir çevre ile var olan şehirler, zamanımızın değişen koşulları ve güçlü teknolojik müdahalelerle hızlı bir değişim süreci yaşamaktadır. Kentleşme öncelikle insanlara sosyal ve kültürel faydalar sağlamakta, ikincisi yapay ve sağlıklı bir ortamda yaşama zorunluluğu yaratmaktadır (Öztürk 2004).

Özellikle ülkemizde kentleşme oranı son yıllarda yüksek seviyelere ulaşmıştır. Tam hızla kentleşen bir sistemde sağlıklı ekolojik dengelerden bahsetmek zordur. Yetersiz çevre politikaları, sosyal ve ekonomik sorunlar sürdürülemez yapılaşmaya, yeşilin işgaline ve çevre koruma çalışmalarının bozulmasına yol açarak yeşil alan kaybına neden olmaktadır (Melchert 2005).

Bu tez çalışmasında, Çankırı kent merkezinde yer alan ve en yoğun kullanılan cadde, sokak ve bulvarlar çevre ve peyzaj kalitesi açısından ilgili parametrelerle değerlendirilmiştir. Çalışmada çevre kalitesini oluşturan ve peyzaj mimarlığı çalışma konularına giren bazı parametrelerin kentin önemli bileşenleri üzerindeki etkisi incelenmiş, bu kapsamda kentteki bireylerin en fazla vakit geçirdiği cadde, sokak ve bulvarlar seçilmiş ve fiziksel yapılarına uygun olarak bu mekânların çevre kalitesi yönünden bazı parametrelere göre uygunlukları değerlendirilmiştir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Bu bölümünde yapılan incelemeler sonucunda araştırma konusu ve alanı ile ilgili olan yerli ve yabancı kaynaklar tarih sırasına göre özetlenmiştir.

Çalışkan (1990) “3194 Sayılı İmar Yasası Açısından Kentlerimizde Açık-Yeşil Alan Sisteminin Geleceği ve Ankara Çankaya İlçesi Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, kentlerde açık ve yeşil alanların önemi belirtilmiş, Çankaya Belediyesinin sınırları içinde kalan açık ve yeşil alanların mevcut durumları, karakterleri ve yaşanan problemlere değinilmiştir.

Whitehand ve Larkham (1992) “Urban Landscapes” isimli eserinde, kentsel peyzajın tarihsel gelişimini, kentleri yapılandıran güçlerin rollerini, bugünün çevresinin tam olarak anlaşılmasına ve gelecekte nasıl titizlik ile yönetilmesi gerektiğine yardımcı olduğu açıklanmıştır.

Alkan (1994) “Konya Tarihi Kentin Planlama Sorunları” başlıklı çalışmasında, koruma planlaması yaklaşımında Avrupa ve Türkiye’nin, kentin parçalarının değişiminde kentin sınırlandırılmasına dayanılarak, gelişim aşamaları, kentin planlama kurumları arasındaki ilişki gibi teorik konular ve faaliyette kalan işlemler bağlamında Konya kenti örnek alan olarak incelenmiştir.

Durmuş (1997) “Açık ve Yeşil Alanların Kullanım Özellikleri: Ankara Metropolü Çankaya Örneği” isimli uzmanlık tezinde, açık ve yeşil alan kavramları, sınıflandırılması, standartları, Türkiye’de açık ve yeşil alanların gelişimi, imar planları ve uygulamalarında açık ve yeşil alanlar gibi konulara değinilmiş, Ankara’da kentsel gelişim sürecinde açık ve yeşil alanlar incelenmiştir.

Günay (1999) “Urban Design is a Public Policy” isimli eserinde, kentsel tasarım tanımı ve içeriği, konsepti biofizik ve sosyo-ekonomik evrimi psikolojik sistemleri, kentsel

tasarım ve öznel nesnellik bağlamında fiziksel alan gibi, estetik, amaç terminoloji ve kentsel tasarım süreci değişkenleri gibi konulara yer vermiştir.

Çelik (2000) “Tokat Kenti Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık-Yeşil Alan Verilerinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma” adlı doktora tezinde, yapı adalarını, parsellerini, yapı adalarının hakim olduğu mahalleler ve mekânsal kullanımlar, kentin doğal ve kültürel özellikleri de göz önüne alınarak değerlendirilmiş ve Tokat Kenti’ndeki 54 mahallenin her birinin mevcut açık alan kullanımları ve yeşil alan miktarları hesaplanmıştır.

Gencer (2002) “Kentsel Tasarım ve Peyzaj Mimarlığı: Hacı Bayram Camii Çevresi Örneği” başlıklı yüksek lisans tezinde, kentsel planlamada peyzaj mimarlığı üzerine kentsel tasarım çalışmaları boyutunda yönlendirici olma durumunu değiştiren tasarım eylemi düşüncesiyle oluşturulmuştur. Tasarım çalışmaları, Hacı Bayram’ın kent camisi bağlamında başlatılmıştır.

Emür ve Onsekiz (2007) “Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi-Kayseri Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi” isimli araştırmalarında Kocasinan Belediye sınırları içerisindeki açık ve yeşil alan varlığı incelenmiş, bu alanların fonksiyonellik ve büyüklükleri açısından yaşam kalitesine olan katkıları ortaya koyulmuştur.

Kuter (2007) “Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirmesi” isimli doktora tez çalışmasında tarihi kent merkezinde arazi etüt uygulamaları gerçekleştirilmiş, elde edilen bulgular ile kent merkezindeki doğal ve kültürel değerlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için öneriler geliştirilmiştir.

Önder ve Polat (2012) “Kentsel Açık-Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri ve Önemi” adlı çalışmalarında, Konya’nın açık ve yeşil kentsel alanların kentsel yaşamdaki yeri ve önemi ile ilgili bazı tanımlar oluşturulmuştur.

Keser (2013) “Çankırı Merkez İlçe Analizi” isimli çalışmasında Çankırı merkez ilçesindeki valilikleri, il müdürlüklerini, kaymakamlıkları analiz ederek toplumu, ekonomiyi, kültürü ve mekânı incelemiştir.

Manavoğlu (2013) “Antalya Kenti Yeşil Alanlarının Çok Ölçütlü Analizi Planlama Stratejilerinin Geliştirilmesi” başlıklı doktora tezinde Antalya kenti mücavir alan sınırlarına giren açık ve yeşil alanlar çok ölçütlü analizlerle incelenmiştir.

Coşar (2014) “Yavaş Şehir Olgusunun Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Algılanan Etkisi” adlı çalışmasında İzmir ili Seferihisar ilçesinde yavaş şehir olmanın sonuçlarının yerel halkın kentsel yaşam kalitesi algısı üzerine etkileri incelenmiştir.

Karakaya Aytin ve Korkut (2015) “Edirne Merkez İlçe Kentsel Sit Alanı Sınırları İçerisindeki Açık ve Yeşil Alan Varlığının İrdelenmesi” adlı eserlerinde kentleşme süreçleri boyunca Edirne merkez ilçesi gibi sınırlı alanlarda açık ve yeşil alanların varlığını, çevrenin yaratılmasına ve yaşam kalitesine göre açık ve yeşil alanların gelişimini incelemiştir.

Özyavuz ve Karakaya Aytin (2016) “Açık ve Yeşil Alanların Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: Tekirdağ-Süleymanpaşa Örneği” başlıklı araştırmalarında, Tekirdağ ili merkez ilçesi Süleymanpaşa'nın açık ve yeşil alan varlığı ile bu bileşenlerin kentsel yaşam kalitesine etkileri incelenmiştir.

Aytaş (2017) “Çankırı Kentsel Açık-Yeşil Alan Sisteminin Belirlenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde Çankırı il merkezinin nadir görülen bir bitki örtüsü alanı olduğundan ve bölgenin şiddetli erozyona maruz kaldığından bahsedilerek, ArcGIS 10.0 yazılımı ile inceleme alanına ait topografya, jeoloji, toprak, arazi örtüsü haritalarını ve mevcut imar planı verileri analiz edilmiştir.

Sarı ve Kindap (2018) “Türkiye’de Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergelerinin Analizi” isimli çalışmalarında genel olarak, Türkiye'deki yaşam kalitesi ve göstergelerinin

analizini geliştirmiş ve yaşam kalitesinin ülkede esnek bir kavram olduğunu açıklayan göstergelerin önemi belirtilmiştir.

Yakın İnan ve Özdemir Sönmez (2019) “Kentsel Yaşam Kalitesi Ölçüm Yöntemlerinin Geliştirilmesi” adlı çalışmalarında uluslararası kuruluşların kentsel yaşam kalitesi çalışmalarında kullandıkları göstergeler incelenmiş ve kentlerde sunulan hizmetler çerçevesinde bir gösterge oluşturulmuştur.

Salihoğlu ve Türkoğlu (2019) “Konut Çevresi ve Kentsel Yaşam Kalitesi” isimli çalışmasında İstanbul kentindeki konut alanlarının çeşitli özellikleriyle ilgili algı ve memnuniyet düzeyleri ile kentsel yaşam kalitesi ilişkisi ortaya koyulmuştur.

Elbi (2019) “Kentsel Yaşam Kalitesinin Sayısal Verilerle Ölçümü: Selçuklu İlçesi Örneği” isimli yüksek lisans tezinde Konya kentinde artan yapılaşma ve değişimin yaşam kalitesi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

3. KURAMSAL TEMELLER

3.1 Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı

Kentler, sürekli olarak gelişen ve değişen fiziksel mekânlardır. Bu mekânlarda yer alan unsurların sürekli olarak düşey ve yatay yönlerde değişimi ve yoğunlaşması söz konusu olmaktadır. Kentsel mekânlarda görülen bu değişim ve yoğunlaşmalar, endüstrileşme ve hızlı kentleşmenin görüldüğü büyük kentlerin çoğunda, nüfus artışına paralel olarak artan yapı yoğunluğu ve plansız gelişmeler, yanlış yer seçimleri, kentlerin kırsal alanlarla olan ilişkilerinin kopmasına sebep olmaktadır (Kuter 2007).

Gold (1980), açık alanların kendiliğinden veya insan eliyle oluşmuş, kentsel yerleşimlerde ve surlarda fiziki sınırlar üreten, kentlerin doğal kimliklerinin ve peyzaj özelliklerinin korunmasını sağlayan, fiziki sınırlar oluşturan toprakların ortak adı olduğunu ileri sürmektedir. Yeşil alanlar kentsel dokuda arazinin estetik, kültürel ve sürdürülebilir kullanımı için çok amaçlı olarak planlanmış ve oluşturulmuş kamusal veya özel alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Açık alan, kentin ya doğal halde kalan ya da tarımsal ve konut dışı rekreasyonel amaçlar için korunan, üzerinde kişinin yaşadığı kapalı alanların dışında kalan, inşa edilmiş ya da tarımsal ve konut dışı rekreasyonel amaçlar için kullanılan kısmıdır. Kentlerde açık alanlar şehirlerde ve köylerde insanların dinlenmesini, gezmesini sağlamak ve buralara yoğun bir görünüm kazandırmak amacıyla belediye idarelerince düzenlenen ağaçlıklı yol gibi ortak kullanım alanları olarak tanımlanmaktadır (Keleş 1980).

Bu tanımlar bağlamında kentsel açık alanlar, sadece konut sakinlerinin değil, aslında tüm kentin ortak kullanım alanıdır ve üzerinde yapı bulunmayan, kentte yer alan cadde, sokak ve meydanlarıyla kentin farklı bölümlerini bir araya getiren kamusal alanları içermektedir. Açık alanlar, şehirlerin fiziksel yapılarındaki kütle alanını düzenlemelerine yardımcı oldukları için bir denge unsurudur. Kentsel yeşil alanlar insanların birlikte eğlenmeleri, dinlenmeleri için sosyal ilişkiler kurmalarını,

sürdüremelerini sağlayan ve sosyal ilişkilerin gelişiminde büyük önem taşıyan çocuk oyun alanı, rekreasyon alanı, gezinti alanı, oyun alanı, piknik alanı ve kıyı alanlarının toplamıdır. Büyükşehir ölçeğinde fuarlar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri ve bölge parkları da yeşil alanlar olarak sınıflandırılmaktadır (Kuter 2007).

Açık ve yeşil alan kavramları, kentsel mekânsal planlamanın çerçevesini oluşturan yönetmelik ve uygulamaları yönlendiren kanun ve yönetmeliklerde aşağıdaki tanımlara sahiptir. 3194 sayılı İmar Kanunu hükümlerine dayanılarak hazırlanan imar planı hazırlama esasları ve değişiklik yapılmasına dair yönetmeliğin tanımlar bölümünde “park, anaokulu ve oyun alanları için ayrılan alanlar aktif yeşil alandır” şeklinde belirtilmektedir. Aynı nolu İmar Yasası’nda türeyen Tip İmar Yönetmeliğinin II. bölüm 14. Maddesinde yeşil alanlar, “toplum yararı için ayrılan oyun bahçesi, çocuk bahçesi, dinlenme, gezinti, piknik, eğlence ve kıyı alanları toplamıdır (Kuter 2007).

3.2 Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Fonksiyonları

Nüfus yoğunluğu şehirlere göçün yanı sıra kentleşme olgusuna da neden olmakta, bu da arazi spekülasyonlarını ve düzensiz yapılaşmaları tetiklemektedir. Kentlerde yer alan açık ve yeşil alanlar, kent sakinlerinin nefes alıp rahatladıkları yerler haline gelmiştir. Teknolojik ve ekonomik gelişmelerle insan hayatı daha kolay gelişirken, bu gelişmelerden kaynaklanan boş zamanın artması açık ve yeşil alanlara olan ihtiyacı arttırmıştır. Kentsel açık ve yeşil alanlar, bireysel veya toplu olarak çok yönlü fonksiyonlara sahiptir (Durmuş 1997).

Modern çağda kentsel alanlar, insanlarda fiziksel ve ruhsal olumsuzluklar doğurmaktadır. Açık ve yeşil alanların fonksiyonları kentlerin fiziksel, sosyal, teknik, iklimsel, rekreasyonel ve sağlık sorunlarına çözüm üretebilmektedir. Kentsel yeşil alanların 4 ana fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonları fiziksel fonksiyonlar, sosyo-psikolojik fonksiyonlar, sosyal, ekolojik ve çevresel fonksiyonlar olarak belirtmek mümkündür (URGE 2004):

Fiziksel fonksiyonlar açısından;

Açık ve yeşil alanlar kentlerin fiziksel yapılanmalarında denge elemanlarıdır ve mekânsal olarak kitle-boşluk dengesini korumakta, işlev ve kullanım bölgeleri ayrımını yapmakta, kent kalıplarını yumuşatmakta, kentteki trafiğe olumlu katkılar sağlamakta, kent iklimini iyileştirmektedir.

Sosyo-psikolojik fonksiyonlar açısından;

Açık ve yeşil alanların kentte yaşayan insanların sosyal, psikolojik durumları üzerinde önemli etkileri vardır. Bu etkiler, insanların serbest zamanlarını değerlendirmelerini sağlamak, insan-doğa ilişkisini kurmak, genç nesillere yaratıcılık, kişisel gelişim, arkadaşlık ilişkilerini geliştirme gibi imkânlar sunmak olarak sıralanabilir.

Sosyal fonksiyonlar açısından;

Açık ve yeşil alanların, rekreasyonel olanaklar sağlamak, spor ve oyun imkânları sunmak, sağlıklı yaşam tarzı yaratmak, sosyal ve kültürel aktivite olanakları sağlamak, çevre eğitimi imkânı sunmak olarak farklı katkıları bulunmaktadır.

Ekolojik ve çevresel fonksiyonlar açısından;

Biyolojik çeşitliliği desteklemek ve korumak, iklimsel olayları düzenlemek, suyun ve havanın temizlenmesine destek olmak, gürültüyü önlemek, ekolojik dengeyi kurmak olarak açık ve yeşil alanların ekolojik ve çevresel fonksiyonları sıralanabilmektedir.

Ekonomik fonksiyonlar açısından;

Arazi ve konut fiyatlarını etkilemek, orman, kıyı ve tarım alanlarından ekonomik fayda sağlamak, farklı ve çeşitli istihdam olanakları yaratmak, turizmi destekleyerek ekonomiyi canlı tutmak olarak ekonomik fonksiyonları sıralamak mümkündür.

3.2.1 Açık ve yeşil alan standartları

İsteğe bağlı olarak, kentsel normları farklı açılardan gruplamak mümkündür. Yetkili makamların bu standartlara uyma zorunluluğu vardır. Ayrıca, diğer standartlar genel teknik yaklaşımlardan, alışkanlıklardan, yetkililerin veya teknik grupların tavsiyelerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu iki standart grubundan kentsel standartların diğer kökeni, kentin mevcut durum, bu durumun gelişme eğilimleri genellikle kent ve yapı ölçeğinde yapılan somut araştırmalardır (Önder ve Polat 2012).

Kentsel doku içerisinde yeşil alan standartlarında dikkate alınan kriterler genel olarak şunlardır (Şahin ve Barış 1998):

1. Gereksinimler
2. Nüfus
3. Kentlerin karakteri
4. Kullanım yoğunluğu

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü (WHO), olumsuz çevresel etkileri azaltmak ve diğer faydalardan yararlanmak için kişi başına düşen kentsel yeşil alan en az 9 m² olmasını önermektedir (Deloya 1993).

Açık ve yeşil alanların normu, çoğu zaman m² başına kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı şeklinde ifade edilmektedir. Ancak, bu basit nicel yaklaşımın yanında açık ve yeşil alanların sahip olduğu donanım, işlevsellik ve estetik özellikler de oldukça önemlidir (Gül ve Küçük 2001).

Kentin fiziki yapısı, sosyo-ekonomik yapısı ve insanların kişisel özellikleri gibi değişkenler kent dokusu içindeki açık ve yeşil alanların normlarının belirlenmesinde etkilidir. Tümer (1976)'e göre açık ve yeşil alanların standart hesabında dikkate alınması gereken kriterlerden bazıları şunlardır (Çelik 2000):

- Planlanacak alan içinde konut ve nüfus yoğunluğu,
- Nüfusun sosyo-ekonomik özellikleri,
- Nüfusun cinsiyet ve medeni durumu,
- Nüfusun sağlık özellikleri,
- Özel mülkiyetteki açık alan miktarı,
- Kent büyüklüğü ve kentin doğaya yakınlığı,
- İklim özellikleri,
- Yöresel eğilim ve özellikleri,
- Araç sahipliği durumu,
- Kamu ulaşım ağı,
- Okul oyun alanları miktarı,
- Okul oyun alanlarının öğrenciler dışında kamuya ne derece açık oldukları,
- Okula devam etmeyen, okul çağındakilerin rekreasyon talebi olarak belirlenmiştir.

Kentlerin fiziki ve sosyo-ekonomik yapısı standartların belirlenmesinde önemli bir faktördür. Bu açıdan tüm kentler için uygulanabilecek ortak ve kesin standartların belirlenmesi mantıklı değildir. Bu nedenle bu konuda genel kabul görmüş uluslararası standartlar bulunmaktadır ve bu standartlar ülke, bölge ve şehre göre değişiklik göstermektedir (Kuter 2007).

Öngörülen standartlar, açık ve yeşil alanların özellikleri, hizmet ettikleri etkin nüfus ve yerleşim birimi ölçeği gibi etkenlere göre de değişiklik göstermektedir. Çizelge 3.1’de dünyada ve Türkiye’de kişi başına düşen yeşil alan miktarları sunulmuştur (Etili 2002):

Çizelge 3.1 Dünyada ve Türkiye’de kişi başına düşen yeşil alan miktarları (Etli 2002)

Kent Adı	Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı (m²)	Kent Adı	Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarı (m²)
Bristol	49	Ankara	2.3
Budapeşte	37	Antalya	3.9
Frankfurt	154	Çankırı	7
Hannover	112	Eskişehir	0.8
Stockholm	107	İstanbul	2.1
Stuttgart	153	İzmir	2.8
Washington	50	Üsküp	17

Ülkemizde kentsel planlanma sürecine yön veren yasal mevzuat, imar planları ve imar düzenlemeleridir. Bu kanun ve yönetmeliklerde yeşil alanlara yaklaşımın yanı sıra kişi başına belli miktarda yeşil alan sağlanmasıdır. 1956 yılında kabul edilen 6785 sayılı İmar Kanunu’nun 25. Maddesi 20.07.1972 tarih ve 1605 sayılı kanunla değiştirilmiştir (Önder ve Polat 2012).

3.3 Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Planlaması ve Tasarımı

Açık ve yeşil alanlar, bu alanların planlanması, tasarımı ve önemi bugün üzerinde ciddiyle durulması gereken konulardır. Özellikle yerel yönetimlerin konuyla ilgili yapılan araştırma sonuçlarını dikkate alarak bu alanları korumaları ve geliştirmeleri oldukça önemlidir (Önder ve Polat 2012).

Kentsel tasarım süreci sosyal, ekonomik, politik ve doğal sistem bağlamında işlemektedir. Sosyal, ekonomik ve politik konular kent yerleşimiyle bağlantılıdır. Ancak doğal sistemin kent yerleşimiyle bağlantısı genellikle ihmal edilmekte ya da yetersiz kalmaktadır. Kentsel tasarım sürecinde temel olarak kentsel alanlara çevresel, üretken ve sosyal roller biçilmesi hedeflenmektedir (Kaplan ve Küçükerbaş 2000).

Kentsel tasarım, fiziksel çevrenin tasarımıyla eşanlı olarak ele alınmaktadır ve aslında kent planlama kimliğinin kazanılması sürecinde ayrı bir yere sahiptir. Kentsel tasarım, kentsel doku ile süreklilik yaratılması, kamu yapılarının rehabilitasyon

çevrelerinin düzenlenmesi, mimarının yenilenmesi desteklenmesi ve tüm bunların özgürce yapılabilmesi için büyük önem taşıyan bir uygulama aracıdır (Çubuk 1997).

Trancik (1986)'a göre kentsel mekânın biçimlendirilmesine ilişkin teorileri üç ana grupta sınıflamıştır; (1) Şekil-zemin teorisi, (2) Mekânsal bağlantı teorisi, (3) Yer teorisidir. Bu teoriler birbirlerinden önemli ölçüde farklılık gösterirler ancak kentsel mekânların tasarımlarında bu teoriler bir arada kullanıldığında başarılı tasarımlar yapılmış olur.

Bir kentsel tasarımcı, tasarımında çevreden gelen tüm etkenleri göz önünde bulundurmalı ve her üç teoriyi de aynı anda kullanmalıdır. Böylece bağlantı teorisi ile sirkülasyon ve bağlantıların sağlıklı olmasını, kesilmeden istenilen yerlere ulaşılmasını sağlarken; şekil-zemin teorisinde yararlanarak, kitle ölçek ve boyutlarının çevresel doluluk ve boşluk dengelerine; yerellik verileriyle de kültürel işlevsel, sosyal dengelerine ters düşmeyecek bir tasarıma imkan verecektir (Sarı 2008).

Çeşitli araştırmacılara göre açıklanan kentsel alanların tasarımına ilişkin kavramlar ve teoriler Çizelge 3.2'de özetlenmiştir.

Çizelge 3.2 Kentsel alanların tasarımına ilişkin kavramlar (Sarı 2008)

Araştırmaçı	Şekil-zemin	Süreklilik	Yer	Karmasıklık	Tekrar	Denge	Düzen	Derinlik	Ritim	Ölçek	Oran	Kapallık	Hiyerarşi	Belirsizlik	Farklılık	Doku	Organizasyon	Tarihi Özelik	Karşıtlık	Yakınlık	Simetri	Birlik	Uyun	Gerilim	Saydarlılık
Lynch (1973)		X		X	X			X				X							X		X	X			X
Arnheim (1977)	X			X		X	X	X																	
Nasar (1994)				X			X		X	X	X		X	X	X										
Baker (1989)		X					X		X							X	X	X	X				X	X	
Lang (1987)	X	X										X								X					
Trancik (1986)	X	X	X																						
Özbilgen (2005)	X	X		X	X	X		X				X							X	X	X	X			X

Yaşanabilir kentlerin üretilmesini hedefleyen kentsel tasarım çalışmalarının belirtilen kaliteleri/değerleri gerçekleştirmesi beklenmelidir (Tekeli 1994):

•*Yaşanabilirlik*: İnsan faaliyetlerini ve yaşamını sürdüreceği kentsel mekânların sahip olması gereken ilk özellik, mekânların yaşanabilir olmasıdır.

•*İşleve uygunluk*: Bir mekânın işlevine uygunluğu, ergonomik düzeyde insan vücuduna uygunluktan, kültürel davranış kalıplarına ve kent içindeki uygunluğuna kadar değişik düzeylerde düşünülmelidir.

•*Kolayca okunurluk*, öğrenebilme, kestirebilme: Bir kentsel çevrenin başarısı, onu insanların yeterli açıklıkta algılayabilmesi ve buna bağlı olarak kolayca öğrenebilmesine bağlıdır.

•*Görsel doyum*: İnsanların yaşadıkları yapılı çevreyi algılamalarında, bu çevredeki yapıların ölçekleri, oranları, renkleri, dokuları vb. fiziksel özellikleri önemli yer tutmaktadır. Bu özellikler ise çevrenin estetiği üzerine bir yargıya varmada etkilidir.

•*Çağrışımsal algılama yoluyla anlam yüklenmiş olmak*: Bir kentsel tasarımın kimlik kazanması ona sembolik algılamalar yoluyla anlam yüklenmesiyle olmaktadır. Yüklenen anlam kişilere, kültürlere ve zamana göre değişecektir.

•*Özel ve kamu denetiminde olan mekânlar dengesi*: Kentsel tasarım büyük ölçüde kamuya açık mekânların tasarımıdır. Dolayısıyla kentsel tasarım, kamuya açıklık, kentte yaşayanların faaliyetlerine göre görsel ve simgesel değerlere ulaşabilmeleri ve bu açıdan toplumun değişik kesimlerine sağladığı fırsat eşitliğine göre değerlendirilmelidir.

•*Gerçekleştirilebilirlik*: Kentsel tasarımın gerçekçi olması, yaşama geçirilebilir olması şeklinde düşünülmelidir. Yaşama geçirilebilir olmasında, alt ve üst yapıların yapılmasının yanı sıra, öngörülen yaşam biçiminin yaratılması ve mekânın bakımlı bir biçimde yaşatılabilmesi de ele alınmalıdır.

Planlama, kavramsal olarak belirlenen bir hedefe ulaşabilmek amacıyla harekete geçmeden önce yapılan hazırlıklar, karar verme, seçim yapma süreci, geleceğe yönelik bir tahmin işlemidir (Çalışkan 1990).

Her kentin ayrı bir kimliği ve karakteri vardır ve her kent için standart bir yeşil alan planlaması yapmak mümkün değildir. Kentin karakteri ve kimliği, topografik ve iklimsel özellikleri, toplumsal yapı, arazi kullanım şekli, doğal peyzajları ve güzellikleri, sosyal ve kültürel yapısı, kullanım yoğunluğu, yerleşim türü ve uygunluğu, açık ve yeşil alanlara olan ihtiyacın derecesi gibi özellikleri kentlerde açık ve yeşil alan sisteminin planlanması ve uygulanmasında dikkate alınması gereken özelliklerdir (Çalışkan 1990).

Kentsel tasarım ve planlama çalışmaları şu başlıkları hedeflemelidir (Tekeli 2011):

- Kentsel yapıyı oluşturmak,
- Kent kimliği yaratmak,
- Karakteristik peyzaj özelliklerini korumak,
- Kentsel gelişmeyi sınırlandırmak ve yönlendirmek,
- Kentsel kullanımlar arasında tampon görevini üstlenmek,
- Aktif ve pasif rekreasyon olanağı sağlamak
- Ulaşım, dolaşım ve erişimi rahatlatmak,
- Altyapı için rezerv oluşturmak,
- Kentsel mekâna estetik, tarihsel, kültürel değerler kazandırmak,
- Kent-doğa kontrastını oluşturarak, kitle-boşluk dengesini sağlamak.

3.4 Yaşam Kalitesi ve Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramları

3.4.1 Yaşam kalitesi

Yaşam kalitesi göreceli ve öznel bir kavramdır. Bununla birlikte, yaşam kalitesini, insanların bireyler ve topluluklar olarak arzu ettiklerini başarma yeteneği, olarak

tanımlamak da mümkündür. Çünkü insanlığın en önemli özelliklerinden biri, az ile yetinmemesi, her zaman en iyisi için çaba göstermesidir (Argüden 2015).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre yaşam kalitesi, bireylerin ait oldukları kültürel yapı ve değer sistemi bağlamında yaşamdaki durumlarını kavramalarının ve değerlendirmelerinin bir yoludur. Söz konusu değerlendirme, bireylerin yaşamla ilgili beklenti ve isteklerine, hedeflerine, yaşam standartlarına ve kaygılarına göre şekillenmektedir (Formarier 2012).

Bir toplumdaki yaşam kalitesinden bahsederken, yalnızca yaşam süresini veya gelir düzeyinin yüksekliğini değil, aynı zamanda tüm bu boyutlardaki çeşitliği ve elde edilen düzeyi de dikkate almak önemlidir. Yaşam kalitesi ölçümündeki temel boyutlar şöyle sıralanabilir (Argüden 2015):

- Uzun ve sağlıklı ömür,
- Bilgi ve eğitim düzeyi,
- Kişi başına düşen gelir düzeyi.

Öte yandan, yaşam kalitesinin önemli bir boyutu güvenlidir. Güvenlik kavramının sadece ulusal güvenliğin veya kamu düzeninin korunması olarak değil, aynı zamanda insanların zarardan, kazalardan, felaketlerden, açlıktan, işsizlikten, hastalık ve şiddetten vb. konulardan korunması olarak da ele alınması gerekmektedir (Argüden 2015).

Yaşam kalitesini belirleyen önemli boyutlardan biri de adalettir. Adalet insanın en temel ihtiyaçlarından biridir. Meşruiyet, yalnızca eşit haklar veya yasaların herkese aynı şekilde uygulanması değil, aynı zamanda gerçek bir fırsat eşitliğidir (Argüden 2015).

İnsan haklarına saygı, yaşam kalitesini belirleyen boyutlardan biridir. İnsan hakları, hiç kimsenin cinsiyeti, rengi, ırkı, dili, dini, sosyal sınıfı veya siyasi fikirleri nedeniyle ayrımcılığa uğramaması gereken temel ilkeye dayanmaktadır. Demokrasi aynı zamanda

oy kullanma hakkı, kişinin görüşünü ifade etme özgürlüğü ve benzeri haklarla da tanımlanmaktadır (Argüden 2015).

Bununla birlikte, yaşam kalitesini sosyal bir şekilde değerlendirirken, sadece belirli bir zaman dilimindeki durumu değil, aynı zamanda gelecek nesiller için çevrenin hazırlanması gerektiğini de değerlendirmek gerekir (Argüden 2015).

Yaşam kalitesini belirleyen boyutun da sosyal sorumluluklar olarak başkalarına faydalı olmak olduğu tespit edilmiştir. Çünkü paylaşma ve yardımlaşma davranışları ile kişinin hissettiği ruhsal tatmin duygusu yaşam kalitesini arttırmaktadır (Argüden 2015).

3.4.2 Kentsel yaşam kalitesi kavramı

Kent yaşamının kalitesi, insan haklarının kent yaşamına yansımalarıyla aynı şekilde ifade edilmekte ve kent haklarından memnuniyet düzeyi, kent hizmetlerinin herkes için eşit ve erişilebilir olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Kent yaşamının kalitesini ölçmeye yönelik genel yaklaşım, kentlerdeki yapı ve doğal çevre koşullarını ve bireylerin bu koşullardan memnuniyetlerini değerlendirmektir (İnan ve Sönmez 2019).

Sağlıklı bir kentsel yapının oluşturulması, kentsel yaşam kalitesinin sağlanması açısından önemlidir. Bu amaçla kentlinin ekonomik, kültürel, çevresel, sosyal ve politik ihtiyaçları karşılanmalı ve her biri birer hak olarak değerlendirilmeli, uygulanmalı, korunmalı ve geliştirilmelidir. Kentsel yaşam kalitesini yükseltmek için yerel yönetimlerin üzerinde durması gereken stratejik konular şunlardır (Koçak 2008):

- Planlama ve imar faaliyetleri,
- Kentsel altyapının geliştirilmesi,
- Kentsel donatı alanlarının zenginleştirilmesi,
- Sağlıklı ulaşımın tesisi,
- Kentsel yapı stokunu iyileştirilmesi,
- Sosyal ve beşeri sermayenin geliştirilmesi,

- Kültürel mirasın korunması ve kültürel altyapının tesisi,
- Sürdürülebilir kentleşmenin sağlanması,
- Kent güvenliğinin sağlanması,
- Kent hukukunun geliştirilmesi,
- Kentlilik bilincinin geliştirilmesi,
- Kent ekonomisi ve ticaretinin geliştirilmesi,
- Kurumlar arası işbirliğinin tesisi,
- Belediye yönetiminde kalite, etkinlik ve verimlilik sağlanması.

Kentsel yerleşme kalitesi kavramı, kentsel çevrede daimi olarak yaşayan veya geçici olarak kentsel alanları kullanan ziyaretçilerin isteklerini karşılayan her şeydir. Çeşitli değişkenlerin incelenerek, belirlenen fiziksel formlar Çizelge 3.3’de verilmiştir (Gülersoy vd. 2012).

Çizelge 3.3 Genel fiziksel formlar (Smith et al. 1997, Gülersoy vd. 2012)

Yerleşim	Genel Yapı ve Düzen
Yapı Adaları	Genel Yapı ve Düzen
Yapılar	Genel, Sivil, Yerleşme, Kurumsal, Ticari, Sanayi, Konut
Caddeler	Genel, Otopark Alanları, Yan Yollar, Ana Caddeler, Konut Yolları, Tali-Dar Yollar
Yaya Yolları	Genel Kaldırımlar, Gezinti Yolları, Genel Kaldırımlar,
Açık Alanlar	Genel, Birincil Alanlar, İkinci ve Üçüncül Alanlar, Yarı Kamu ve Yarı Özel Alanlar
Bitkilendirme	Genel
Özellikli Alanlar	Doğal Kaynaklar, Manzara Noktaları

3.5 Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Açık ve Yeşil Alanların Sınıflaması

Kentsel açık-yeşil alanlar, kullanımına göre genel, yarı özel ve özel alanlar olarak 3 grup adı altında toplanabilir (Önder 1997):

-Kamusal (Genel) Açık-Yeşil alanlar, toplumun yarar sağladığı veya tüm rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılandığı kamusal alanlardır.

-Yarı özel yeşil alanlar, çoğunlukla yalnızca kuruluşların çalışanlarına, ailelerine veya kamunun belirli bir kesimine açık, toplum tarafından belirli koşullar altında tam olarak yararlanamadığı alanlardır.

-Özel Açık-Yeşil Alanlar ise sadece özel mülkiyetli alanlarda, sahipleri tarafından kullanılan alanlardır. Kentsel açık ve yeşil alanların kentsel yaşam kalitesi açısından etkili birimleri parklardır. Kentlerde mücavir alan sınırları içinde parklar için belirlenmiş bazı standartlar bulunmaktadır Bu standartlar Çizelge 3.4'te sunulmuştur (Polat 2001).

Çizelge 3.4 Alansal büyüklüklerine göre parkların standartları (Tümer 1976, Yıldızcı 1982, Bakan ve Konuk 1987, Türel 1988, Emür ve Onsekiz 2007, Polat 2001)

Parklar	Etkili Hizmet Alanı (yarıçap)	Kullanıcıların Yaş Grubu	KişiBaşına Büyüklük (Alan/1000 kişi)	Hizmet Ettiği Nüfus (Kişi)	İdeal Büyüklük (da)
Çocuk Bahçeleri	200-600m	0-3,4-7,8-15	4	-	8-16
Spor Alanları	2m	7 ve üstü	4	Bütün kent	40-60
Mahalle Parkları	500-1500m	Bütün yaşlar	8-12	3500-5000	20-40
Semt Parkları	1000-2500m	Bütün yaşlar	10-20	15000-30000	160-400
Kent Parkları	1-10km	Bütün yaşlar	80	Bütün kent	40-800
Bölge Parkları	25-100km	Bütün yaşlar	750-3000	-	2000-4000
Milli Parklar	Bütün ülke	Bütün yaşlar	Değişken	Bütün ülke	Değişken

Yaşam kalitesi bireyin fiziksel sağlığı, psikolojik durumu, özgürlük düzeyi, sosyal ilişkileri ve çevresi, geniş bir kavramın temel özellikleriyle etkileşim gibi birçok faktör tarafından şekillendirilir (World Health Organization QoL Group 1995). Yaşam kalitesi fiziksel, sosyal, ekonomik ve karakteristik özelliklerin yanı sıra psikolojik faktörleri de içerir.

Yaşam kalitesi kavramının çok boyutluluğu ve konuya farklı yaklaşımlar göz önüne alındığında, tanımını uzlaştırmak zorlaşmıştır. Yaşam kalitesinin yaşam standardına eşdeğer olduğu göz önüne alındığında, belirli ayrışmalar yapmak gerekir. Yaşam standardı safi yurtiçi hâsıla, yoksulluk oranı, çevre kalitesi gibi faktörlerin nicel ölçümü

ile elde edilir. Bu anlamda, kentsel yaşamın genel resmini belirli bir yerde ve zamanda algılamamıza yardımcı olur. Ancak, ölçülebilir faktörlere ek olarak, yaşam kalitesi daha öznel, niteleyici ve maddi olmayan faktörleri de içerir. Burada, Veenhoven (2006)'in bilimsel sınıflandırması hakkında bir fikir verebilir (Çizelge 3.5).

Veenhoven, refah ve mutluluk terimlerine eşdeğer yaşam kalitesi kavramını kullanır ve sınıflandırmasını buna göre belirler. İlk dilimde, çevrenin yaşam kalitesi dışsaldır, temel normlara dayanır ve nesnel olarak ulaşım, altyapı vb. ile ölçülebilir. Boyutları, bireyin yaşamındaki ikinci dilimin yeteneklerini, potansiyel olarak gelişebilecek içsel ve sunulan fırsatlardan kaynaklanan performansı yansıtır.

Çizelge 3.5 Yaşamın dört kalitesi (Veenhoven 2006)

	Dışsal kaliteler	İçsel kaliteler
Yaşam fırsatları	Çevrenin yaşanabilirliği	Bireyin yaşam becerileri (kabiliyeti)
Yaşam sonuçları	Yaşamın değeri (fayda)	Yaşamın değerini bilme

Kent yaşamının varlığından bu yana kentler işlevsel ve fiziksel anlamda birçok değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Türkiye’de yıllardır kontrolsüz dinamizm hali, mekânların fiziki kalitesi, olanaksızlığı kent yaşamının istenilen düzeye gelmesine imkân vermemiştir. Kentsel hizmetler ihtiyaçları karşılamadığı için bireylerin kentsel yaşamdan geri kalmalarına neden olmaktadır. Yaşam kalitesi kişisel memnuniyete bağlıdır ve bu memnuniyet kent yaşamının gereğidir (Öztürk ve Özdemir 2013).

Kent yaşamının kalitesi, toplum, ekonomik ve çevre ekseninde karşılıklı etkileşim içinde yayılan farklı nesnel ve özel değerlendirme ölçütleriyle ifade edilebilecek bir kavramdır. Bu kriterler hakkında, fiziksel, sosyal ve ekonomik işlevlerin nesnel ölçütlerinin, kişisel yaşamın tutku, beklenti, mutluluk ve memnuniyet gibi çeşitli yönlerinin özel yaşam kalitesi ölçütlerini oluşturduğuna dair görüşler bulunmaktadır (Özdemir ve Öztürk 2013).

3.6 Türkiye Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Açık ve Yeşil Alanların Durumu

Türkiye'de kentler tarihsel süreçte sürekli bir çekim merkezi olmuş, sosyal yaşamın ve ekonomik faaliyetlerin merkezinde yer almıştır. Kent kavramı da tarih boyunca farklı şekillerde tanımlanmıştır. Farklı medeniyetlere baktığımızda “şehir”, “polis”, “civitas” ve “Medine” kelimelerinin eşanlamlısı olarak kullanıldığını görmek mümkündür (Toprak 2001).

Açık ve yeşil alanların, kentlerin fiziksel yapısı ve toplum gereksinimleri açısından iki büyük etmene göre yapılandıkları görülmektedir. Birincisi, kentin dengeli bir fiziksel yapıda olabilmesinde açık ve yeşil alanların toplam yüzeylerinin yeterliliği ve kentsel doku içerisindeki uygun dağılımlarının sağlanması, diğeri ise; açık ve yeşil alanları kullanacak olan insanlar için uygun mekânların oluşturulması amacıyla alan kullanım açısından planlanmalarıdır. Standartların saptanmasında kentin fiziki ve sosyo-ekonomik yapısı büyük etken olduğu için, bütün kentler için uygulanabilecek ortak ve kesin standartların belirlenmesi mümkün değildir. Bu nedenle bu konuda genel olarak kabul görmüş uluslararası bir standart bulunmamaktadır, bu standartlar ülkelere, bölgelere ve kentlere göre farklılıklar göstermektedir (Ceylan 2007).

Ülkemizde kentsel planlama sürecine yön veren imar planları ve imar yönetmelikleri vardır. Bu kanun ve yönetmeliklerde yeşil alanlara yaklaşım kişi başına belli miktarda düşen yeşil alanla sağlanmaktadır. 1956 yılında kabul edilen 6785 sayılı İmar Kanunu'nun 25. Maddesi 20.7.1972 tarih ve 1605 sayılı kanunla değiştirilmiştir, yapılan çalışmalara göre, planlamaya dayalı nüfus başına düşen yeşil alan miktarı en az 7 m²'dir. Bu standart 1985 yılında yayımlanan ve halen yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Kanunu'nda da korunmuştur, En son olarak Türkiye kentleri için 02.09.1999 tarih ve 23804 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 'İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik' hükümlerine göre; kentsel alanlarda kişi başına düşen yeşil alan değeri en az 10 m², belediye ve mücavir alan sınırları dışında ise kişi başına en az 14 m² olarak belirlenmiştir (Anonim1999).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kent nüfusunun hızla büyümesi, başta merkezleri olmak üzere sosyal, ekonomik, politik ve kültürel koşullar, açık-yeşil alanların yatay ve dikey yönde kademeli olarak azalmasına neden olmuştur. Bu yapıya

sahip şehirler insanları doğal çevreden uzaklaştırırken, şehirlerin yaşam kalitesini de düşürmektedir (Koçan ve İbiş 2020) .

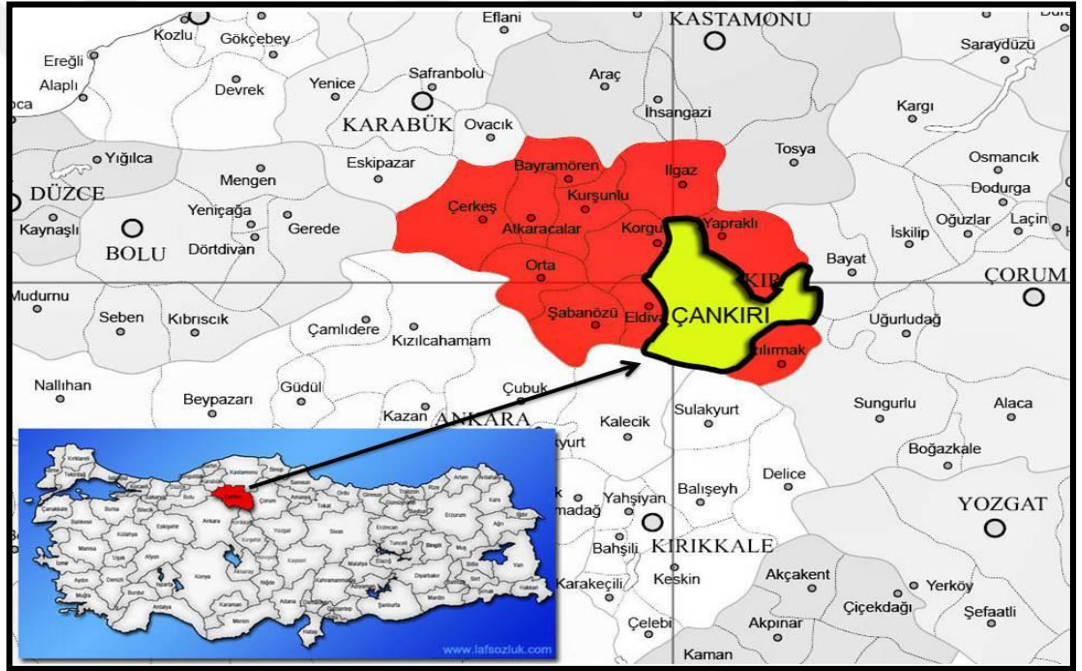
Toplumlarda yaşam kalitesi ve standartları çevre dostu bir şekilde arttırılırsa, ekonomik büyüme ve refah sürdürülebilir olacak ve toplumun geneline yayılacaktır. Bu bağlamda, kentlerin yaşam kalitesini ölçmek önemli bir ihtiyaçtır. Bugün ülkemizde kentlerin yaşanabilirlik düzeyini ölçebilecek ve ilgili politikalara oluşturulabilmesine katkıda bulunabilecek herhangi bir gösterge bulunmamaktadır (Sarı ve Kindap 2018).

Bu tez çalışması kapsamında literatürdeki bu eksikliğin giderilmesi ve kentsel yaşam kalitesine yönelik araştırmalara katkı sağlanması amacıyla Çankırı kenti içerisinde seçilen önemli sokak, cadde ve bulvarların kentsel yaşam kalitesine uygunlukları belirli parametreler ışığında incelenmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4.1 Materyal

Araştırma ana materyalini Çankırı merkez ilçesinde yer alan cadde, sokak ve bulvarlar oluşturmuştur. Çankırı kenti, İç Anadolu Batı Karadeniz Bölgesi geçiş alanında bulunmaktadır. Çankırı kentinin güneyinde Ankara ve Kırıkkale; batısında Bolu; kuzeyinde Kastamonu ve doğusunda Çorum illeri bulunmaktadır. Denizden yüksekliği 723 metre olup toplam yüzölçümü 7.388 km²'dir (Anonim 2020) (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 Araştırma alanının konumu

Çankırı kısmen İç Anadolu Bölgesinden Karadeniz Bölgesine geçişte yer almaktadır. Doğu-Batı doğrultusunda uzunluğu 130 km, genişliği ise 80 km'dir. Çankırı ilçeleri; Merkez ilçe, Atkaracalar, Bayramören, Çerkeş, Eldivan, Ilgaz, Kızılırmak, Korgun, Kurşunlu, Orta, Şabanözü ve Yapraklı olmak üzere 12 ilçesi vardır. Dört tarafı dağlarla çevrili olan Çankırı ili bu dağlar üzerinde, yamaçlarda ve dağ aralarında vadilerde kurulmuş yerleşim merkezlerinden oluşmaktadır. Engebelikler il yüzölçümünün %61'ini oluşturmaktadır (Pekin Timur 2012).

Çankırı arazisi dağlıktır. Ilgaz Dağları Çankırı'nın kuzeyinde konumlanmıştır. En yüksek tepesi 2560 metredir. İlin güney kısmı düz ve çıplaktır. Alanın %18'i orman, %35'i çayır ve mera, %35'i ise ekili arazidir. Ormanlar çam, köknar, meşe ve ardıç ağaçları ile kaplıdır. Dağlarda kurt, tilki, tavşan ve sincap gibi yaban hayvanları gözlenmiştir (Pekin Timur 2012).

İlin bitki örtüsü incelendiğinde üst florasını iğne yapraklı ağaçlar oluşturmaktadır. Özellikle de karaçam (*Pinus nigra*), sarıçam (*Pinus sylvestris*), ardıç (*Juniperus* sp.), meşe (*Quercus* sp.), ladin (*Picea* sp.) ve göknar (*Abies* sp. Mill) gibi orman ağaçlarıyla ahlal ve kızılcağ ağaçları bulunmaktadır. Bitki örtüsünün alt florasında ise hububat, yemlik ve yemelik baklagiller ile ayırkotu, devedikeni ve yumak gibi bitkiler bulunmaktadır. Akarsular boyunca söğüt ve kavak ağaçları ile meyve bahçelerine de rastlanmaktadır (Pekin Timur 2012).

Çankırı'da genellikle İç Anadolu'ya özgü iklim etkisi görülmektedir. Merkez, Ilgaz ve Yapraklı ilçelerinde kışlar serin, yazlar ılık geçerken, Çerkeş ilçesinde kışlar soğuk, yazlar ise serin geçmektedir. Yağışlar kışın kar şeklinde olur, senelik yağış miktarı 397-410 milimetredir. Sıcaklık ise +14,8°C ile -25°C arasında seyretmektedir (Pekin Timur 2012).

İlin en fazla yağış alan ilçesi, Yapraklı'dır. Yağışlar hemen hemen her mevsim görülür. Merkezdən güneye doğu, iklim ve bitki örtüsü değişmekte ve zayıflamaktadır. Araştırmalarda il topraklarının 2-3 asır öncesine kadar bazı tuzlu bölgeler hariç ormanlarla kaplı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, açık alanlarda bilinçsiz kesim, hayvanların otlatılması için orman kullanımı müdahale imkânı olmayan orman yangınları ve iklim değişikliği nedeniyle bu orman bölgelerinin büyük çoğunluğu yok olmuştur. İl topraklarının genel yapısı oldukça dağınık ve engebeli olduğundan tarım açısında olumsuzluklara neden olmaktadır. Bu olumsuz durum, sınırlı sayıda sulanabilir tarım arazisinin korunmasına yol açmaktadır. Toprak oluşumu, kimyasal aşınma ve erimenin ciddi bir etkiye sahip olduğu yamaçlarda sınırlıdır (Pekin Timur 2012).

Özellikle kent merkezinin doğu ve güneydoğusunda kaya tuzu rezervi bakımında oldukça zengin olan ve derin tuz tabakalarına sahip tepeler bulunmaktadır. Bu tepeler aşırı tuzluluk nedeniyle çıplak bir görünüm kazanmıştır (Gökmen 2007, Anonim 2010, Tuna 2010). İlde tuz mağarası da büyük önem taşımaktadır.

İlin birçok bölgesinde önceden var olan orman alanları tarım açmak amacıyla tahrip edilerek bozkırlara dönüştürülmüştür. İlin merkezini çevreleyen tepelerin büyük çoğunluğu benzer bitki örtüsüne sahiptir (Gökmen 2007, Anonim 2010, Tuna 2010).

Kent içinde geçen Tatlıçay boyunca ve parçalar halinde açık-yeşil alanlar mevcuttur. Bu alanlar fiziksel ve sosyal işlevleriyle doğa ve kent sakinleri için büyük önem taşımaktadır. Tatlıçay akarsuyu üzerinde akademik ve kurumsal anlamda çalışmalar yapılmış olmasına rağmen kent ile bütünlüğü tam olarak kurulamamıştır (Koçan ve İbiş 2020).

Uzun yıllar düzenli mücadele edilmediği için, yaban domuzu sayısından belirgin bir artış olmuştur. Fakat son yıllarda yapılan düzenli ve etkin mücadeleler nedeniyle, yaban domuzu sayısında belirgin bir azalma sağlanmıştır (Koçan ve İbiş 2020).

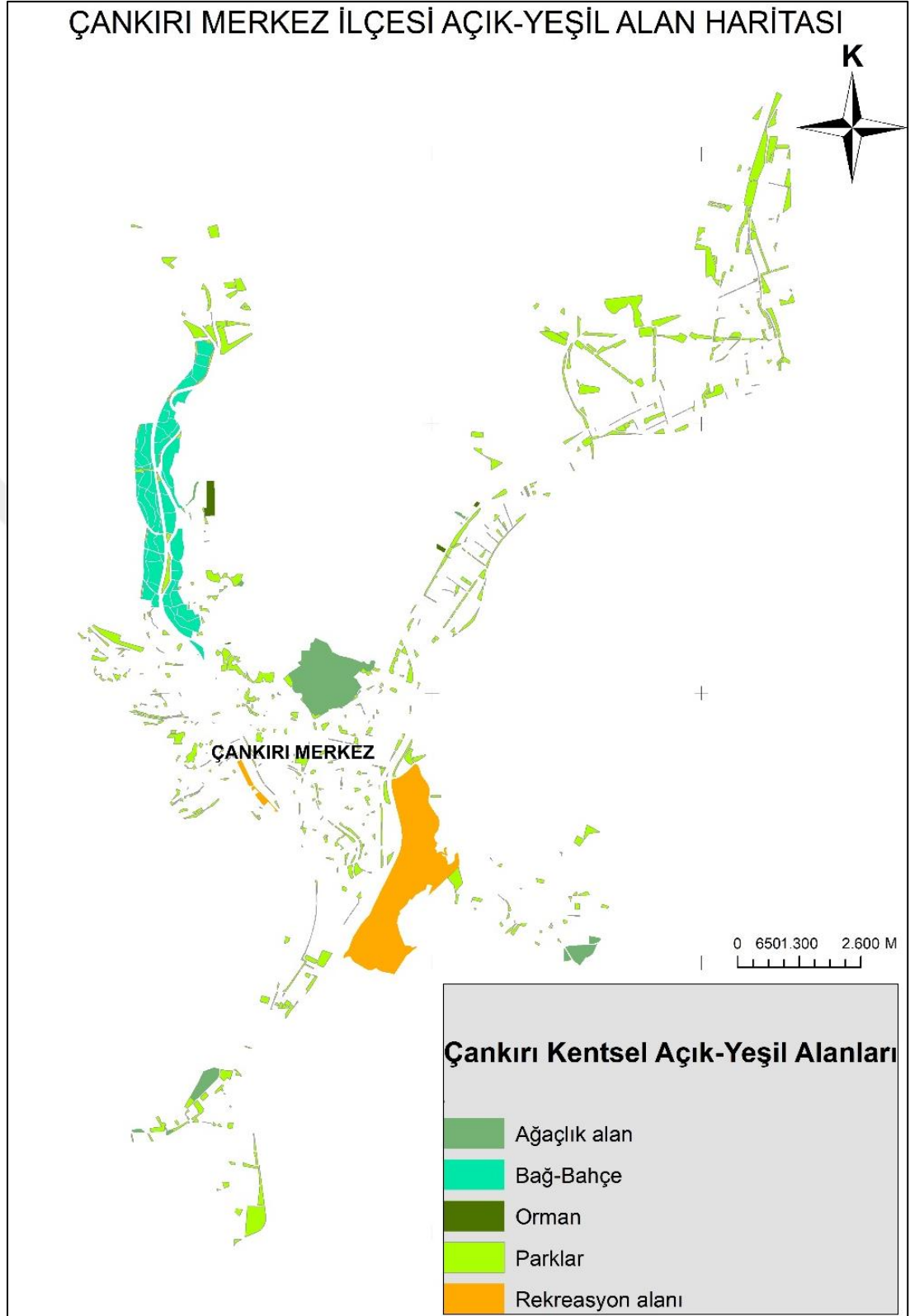
Çankırı ili nüfus 2021 yılına göre 196.515'dir. Bu nüfus, 99.278 erkek ve 97.237 kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise % 50,52 erkek, % 49,48 kadındır (Anonim 2022). Kentin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Kent merkezinde 1 üniversite, üniversiteye bağlı 8 fakülte, 5 enstitü, 1 yüksekokul ve 5 meslek yüksekokulu bulunmaktadır (Tülek ve Özdemir 2019).

Örf ve adetleri açısından Çankırı ili oldukça zengindir. Çankırı'da asırlar boyunca Hititler, Frigya, Lidya, Galatlar, İskander (Makedonyalılar), Persler, Roma ve Bizanslılar, Türkler (Selçuk ve Osmanlılar) hâkim olmuşlardır. Türklerin dışındaki milletler, tarihi eserlerin dışında kaybolup gitmişlerdir. Türklerin bölgeye yerleşmesiyle Hıristiyan azınlık zamanla bu bölgeden göç etmişlerdir. Bölge 11. asır başından bu yana Türk İslam kültürü ile yoğrulmuştur (Anonim 2022).

Çankırı'nın merkez ilçesi, köy ve kasabalarında Türk Milli Kültürü yaşatılmakta olup köy ve kasabalarda genel olarak "Kapalı toplum" özelliğindedir (Çankırı Belediyesi 2019).

Çankırı kentinin mevcut yeşil alan miktarı 3.93 km²dir. Mevcut durumda kişi başına düşen yeşil alan miktarı 4 m² olarak tespit edilmiştir. Çankırı kent merkezinin açık yeşil alan oranı % 20.53'tür. Mevcut açık yeşil alanlar kent merkezinde yer alan park, çocuk oyun alanı, spor alanı ve rekreasyon alanlarıdır (Koçan ve İbiş 2020) (Şekil 4.2).

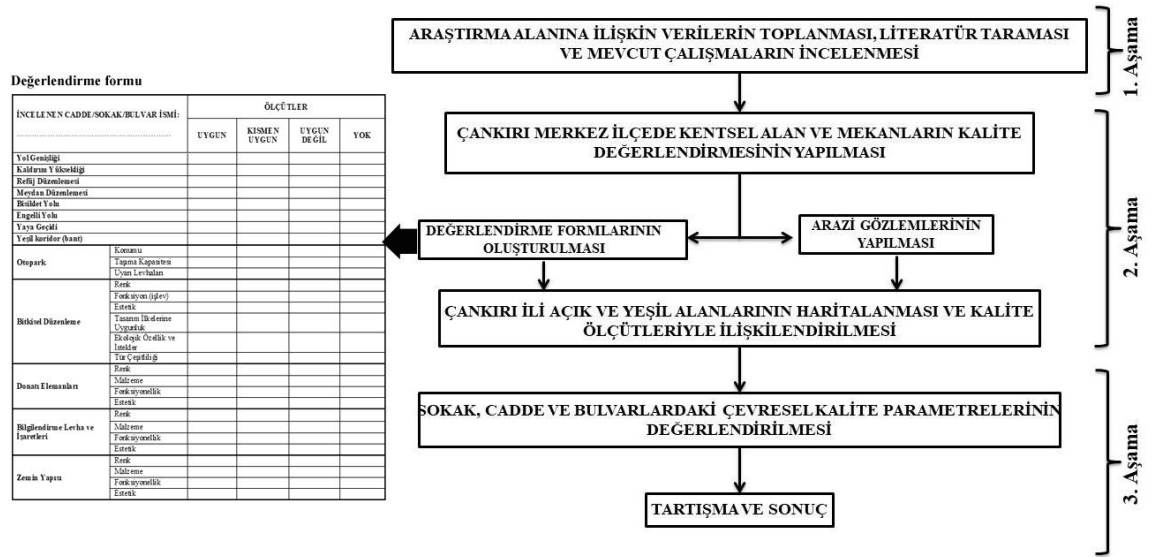

Şekil 4.2 Çankırı ili açık yeşil alan haritası

4.2 Yöntem

Çalışmanın yöntemi, Çankırı merkez ilçesinde bulunan 21 adet cadde, sokak ve bulvarın, açık ve yeşil alan peyzaj özellikleri, kentsel yapı ve özellikleri ve alan kalite özellikleri doğrultusunda incelenmesini kapsayacak şekilde 3 temel aşamadan oluşmaktadır (Şekil 4.3).

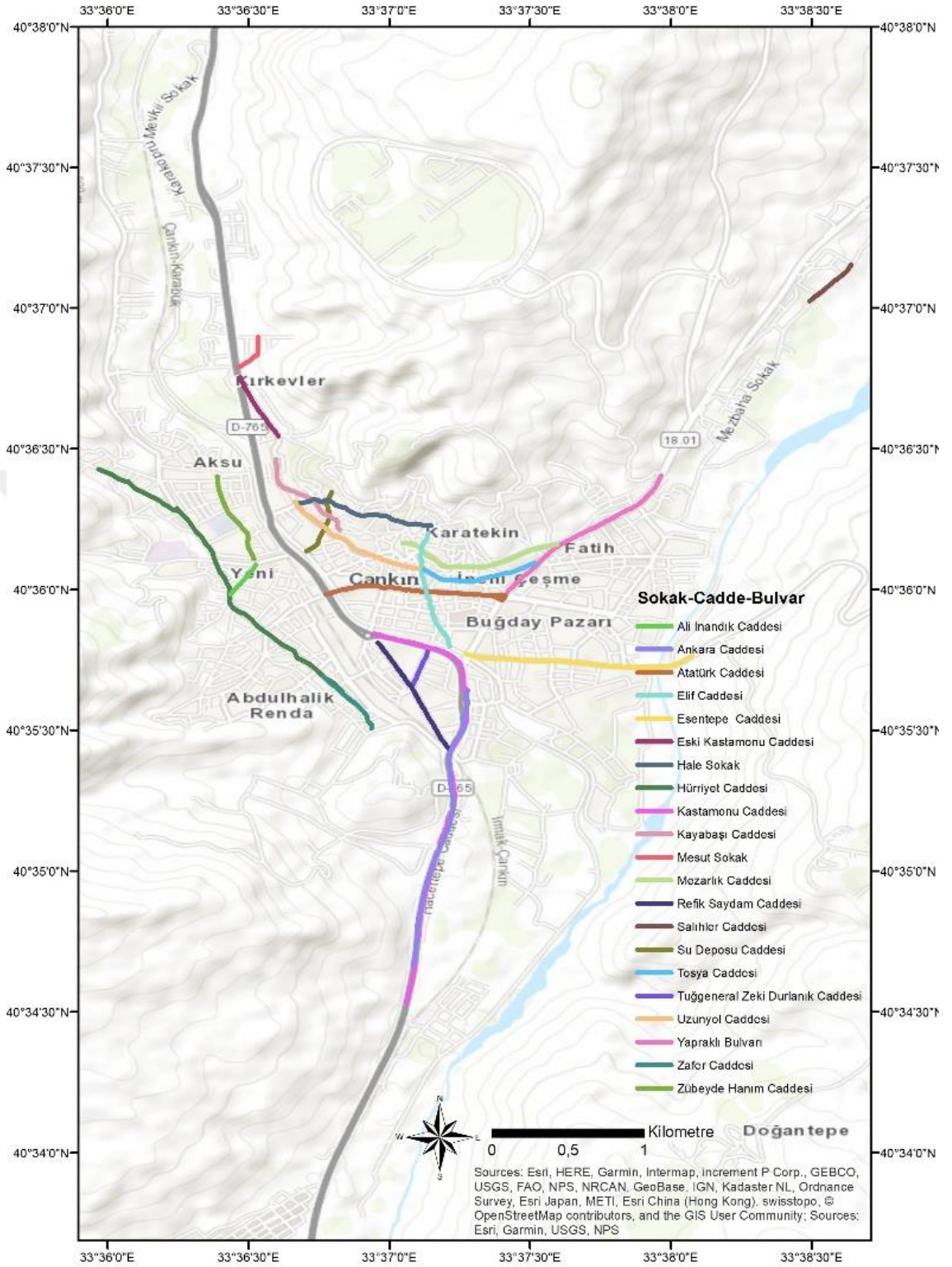
Şekil 4.3 Araştırma alanı yöntem akış grafiği

Araştırmanın ilk aşamasında, araştırma konusu ile ilgili verilerin toplanması, literatür taraması ve konuya ilişkin mevcut çalışmaların incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın 2. Aşamasında Çankırı merkez ilçede kentsel alan ve mekânların kalitesi değerlendirilmesinde gözlem tekniklerinden yararlanılmıştır. Bu amaçla Çankırı kent merkezinde inceleme ve gözlemler yapılmış, önemli cadde, sokak ve bulvarlara yönelik değerlendirme formları oluşturulmuştur (EK 1). Değerlendirme formlarının oluşturulmasında Gülersoy vd. (2012), Özyavuz ve Karakaya Artin (2016) 'nın çalışmaları temel alınmıştır. Çankırı merkez ilçesinde bireylerin en fazla vakit geçirdiği kent için önemli açık ve yeşil alanlardan olan bazı cadde, sokak ve bulvarlar seçilmiştir. Bu formlar arazi çalışmaları yapılarak ve uygun şekilde doldurularak değerlendirmeleri yapılmıştır. Arazi çalışmaları yapılarak doldurulan ve değerlendirmeye alınan formlarda

incelenen 21 adet cadde, sokak ve bulvar şöyle sıralanabilir: Ankara Caddesi, Atatürk Bulvarı, Elif Caddesi, Refik Sağlam Caddesi, Tuğgeneral Zeki Durlanık Caddesi, Hürriyet Caddesi, Zübeyde Hanım Caddesi, Yapraklı Bulvarı, Salihler Caddesi, Ali İnandık Caddesi, Zafer Caddesi, Kastamonu Caddesi, Eski Kastamonu Caddesi, Mesut Sokak, Kayabaşı Caddesi, Esentepe Caddesi, Uzunyol Sokak, Mezarlık Caddesi, Hale Sokak, Su Deposu Caddesi, Tosya Caddesi (Şekil 4.4).

Değerlendirme formunda ele alınan kalite parametrelerinde birincil parametreler olarak yol genişliği, kaldırım yüksekliği, refüj düzenlemesi, meydan düzenlemesi, bisiklet yolu, engelli yolu, yaya geçidi, yeşil koridor olarak ele alınmıştır. İnceleme kapsamında ayrıca otoparklar, bitkisel düzenlemeler, donatı elemanları, bilgilendirme levha ve işaretleri ve zemin yapısı da incelenmiştir. İncelenen parametreler, uygun, kısmen uygun, uygun değil ve yok olarak ölçütlendirilmiştir.

Araştırmanın 3. ve son aşamasında yapılan değerlendirmeler ışığında incelenen cadde, sokak ve bulvarların kentsel çevre kalitesi kriterleri açısından önemi saptanmıştır. Elde edilen değerlendirme matrisi ile sonuçlar tablolştırılmıştır, değerlendirme sonuçları matrisi oluşturulmuştur (Çizelge 4.1). İncelenen matristen 273 (21 adet cadde/bulvar/sokak x 13 adet değerlendirme ölçütü) değerlendirme sonucu matrisi ile incelenen alanlarda çevresel kalite parametrelerinin bulunup bulunmadığı belirlenmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

Şekil 4.4 Araştırma alanında incelenen sokak, cadde ve bulvarlar

Çizelge 4.1 Değerlendirme sonuçları matrisi

CADDE/BULVAR/SOKAK	DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ												
	Yol Geni şliđi	Kaldırım Yüks ekliği	Refüj Düzen lemesi	Meydan Düzen lemesi	Bisiklet Yolu	Engelli Yolu	Ya ya Geç idi	Yeş il koridor (bant)	Otopark	Bitkisel Düzenleme	Donat ı Elemanları	Bilgilendirme Levha ve İşaretl eri	Zemin yapısı
Ankara Caddesi	U	U	U	U	Y	U	U	Y	Y	U	U	U	U
Atatürk Bulvarı	U	U	U	U	Y	U	U	Y	U	U	U	U	KU
Elif Caddesi	KU	U	Y	Y	Y	U	U	Y	UD	UD	U	U	UD
Refik Sağlam Caddesi	KU	U	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	U	U	KU
Tuğgeneral Zeki Durlanık Caddesi	KU	U	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	U	U	KU
Hürriyet Caddesi	KU	KU	Y	Y	Y	UD	Y	Y	Y	Y	KU	U	KU
Zübeyde Hanım Caddesi	KU	KU	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	KU	U	KU
Yapraklı Bulvarı	U	U	U	KU	Y	U	U	Y	UD	U	U	U	UD
Salihler Caddesi	UD	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	KU	KU	Y
Ali İnanlık Caddesi	KU	KU	Y	Y	Y	U	UD	Y	Y	Y	U	U	KU
Zafer Caddesi	U	U	Y	Y	Y	U	Y	Y	Y	Y	U	U	KU
Kastamonu Caddesi	U	U	U	Y	Y	U	U	Y	U	U	U	U	U
Eski Kastamonu Caddesi	U	KU	Y	Y	Y	KU	Y	Y	Y	Y	U	KU	KU
Mesut Sokak	UD	UD	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	UD	KU	UD
Kayabaşı Caddesi	UD	UD	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Esentepe Caddesi	U	U	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	KU	KU	KU
Uzunyol Sokak	KU	KU	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	KU	KU	KU
Mezarlık Caddesi	UD	UD	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Hale Sokak	UD	UD	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Su Deposu Caddesi	KU	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Tosya Caddesi	UD	UD	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y

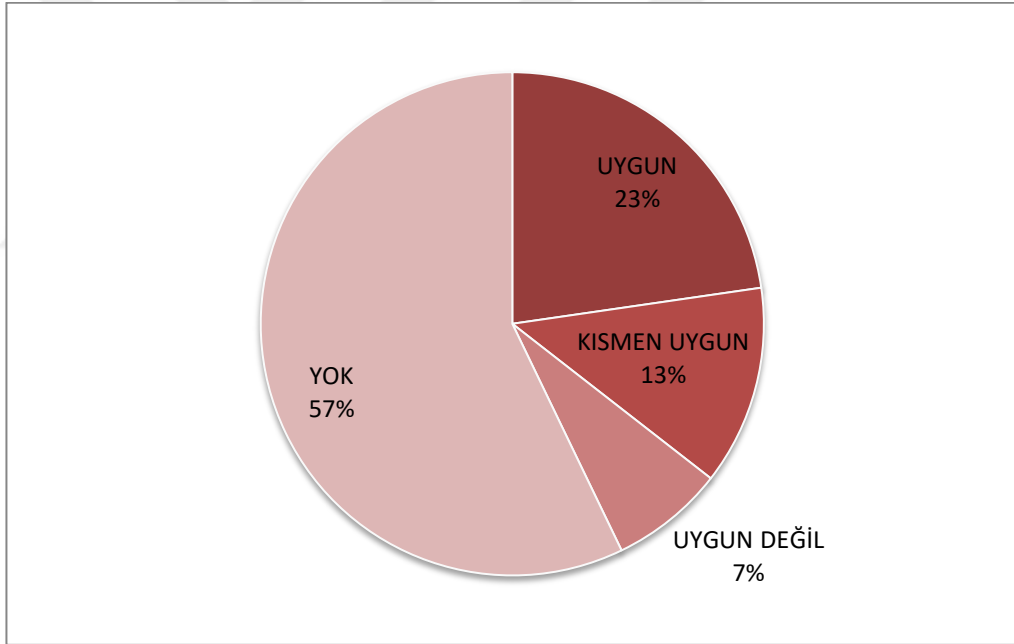
U:Uygun, KU: Kısmen Uygun, UD: Uygun değil, Y: Yok

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1 Çankırı Kent Merkezinde Yaşam Kalitesine Yönelik Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında Çankırı kenti mekânsal kalite değerlendirmesinde alan analizi (arazi gözlemi) tekniğinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda Çankırı kent merkezini başlıca cadde, sokak, meydan ve rekreasyon alanları değerlendirilmiştir.

Çankırı merkez ilçesi 21 cadde, sokak ve bulvar için elde edilen veriler incelendiğinde, alanların önemli bir kısmının bazı çevresel kalite parametrelerine ya hiç sahip olmadığı (% 57,15) ya da parametrelere uygun olmadığı (% 7,32) belirlenmiştir (Şekil 5.1).

Şekil 5.1 Kalite ölçütlerine ilişkin değerlendirme sonuçları

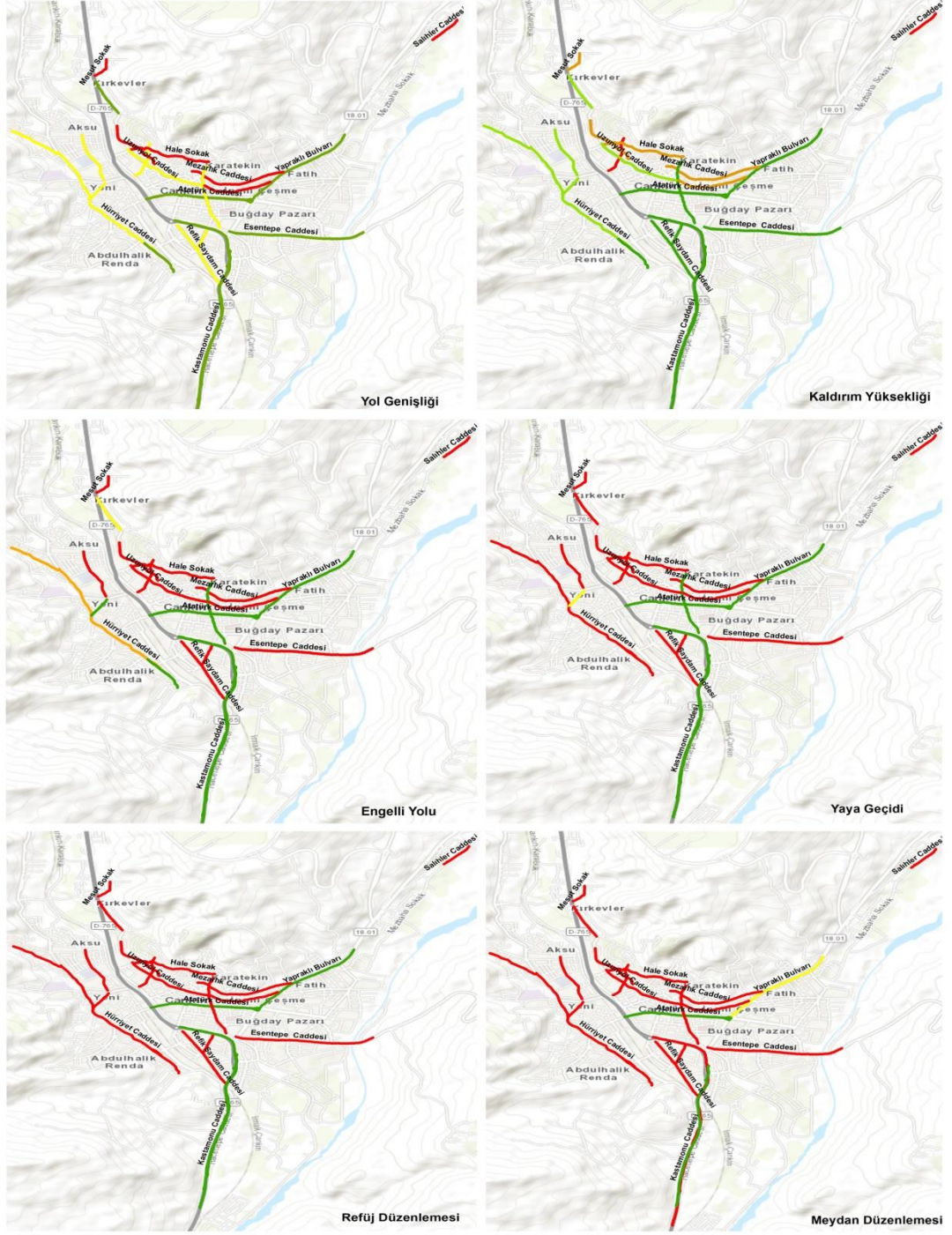
Kalite ölçütleri uygunluklar açısından incelendiğinde, yol genişlikleri 6 caddede uygun değilken, diğer caddelerde uygun ve kısmen uygun olarak tespit edilmiş, kaldırım yükseklikleri 5 caddede uygun değilken, 2 caddede hiç gözlenmemiş, diğer caddelerde de uygun ve kısmen uygun olarak değerlendirilmiştir. Refüj düzenlemelerini 4 caddede, meydan düzenlemeleri 3 caddede, engelli yolu 8 caddede, yaya geçidi 5 caddede, otopark 2 caddede, bitkisel düzenleme 4 caddede, donatı elemanları 15 caddede,

bilgilendirme levha ve işaretleri 16 caddede, zemin yapısı ise 12 caddede uygun ve kısmen uygun bulunmuştur. Yeşil bant ve bisiklet yollarının incelenen hiçbir cadde, sokak ve bulvarda bulunmadığı gözlenmiştir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2 Kayabaşı Caddesi, Hürriyet Caddesi, Eski Kastamonu Caddesi ve Kastamonu Caddesinden görüntüler (Orijinal 2022)

Araştırma alanındaki tüm cadde, sokak ve bulvarlar ayrı ayrı yol genişlikleri, kaldırım yükseklikleri, refüj düzenlemeleri, engelli yolları, yaya geçitleri açısından birincil değerlendirmeler olarak incelenmiş ve haritalanmıştır (Şekil 5.3).

Birincil değerlendirmeler

- Yok
- Uygun değil
- Kısmen uygun
- Uygun

0 0,5 1 km

Şekil 5.3 Araştırma alanındaki birincil değerlendirmeler

Araştırma alanında yol genişlikleri Atatürk Bulvarı, Kastamonu, Esentepe Caddeleri ve Yapraklı Bulvarında uygun genişliğe sahipken, Hale Sokak, Mesut Sokak, Mezarlık Caddesi ve Salihler Caddesinde hiçbir uygunluk gözlenememiştir. Engelli yolları ve refüj düzenlemeleri yine çok kısıtlı bir bölgede bulunmaktadır (Atatürk Bulvarı, Kastamonu Caddesi ve Yapraklı Bulvarı) (Şekil 5.4). Kaldırım yükseklikleri genel olarak uygun bulunmuştur.

Şekil 5.4 Atatürk Bulvarı üzerindeki orta refüj düzenlemelerine örnekler (Orijinal 2022)

Meydan düzenlemesine Atatürk Bulvarı ve Kastamonu Caddesi dışında rastlanamamıştır. Yol genişlikleri genellikle uygundur ancak tarihi kent merkezindeki bazı cadde ve sokaklar (Uzunyol Sokak, Su Deposu Sokak) oldukça dardır, bir çoğu tek aracın geçişine izin verecek ölçüdedir, araç önceliklidir (Şekil 5.5).

Şekil 5.5 Uzunyol Sokaktan görüntüler (Orijinal 2022)

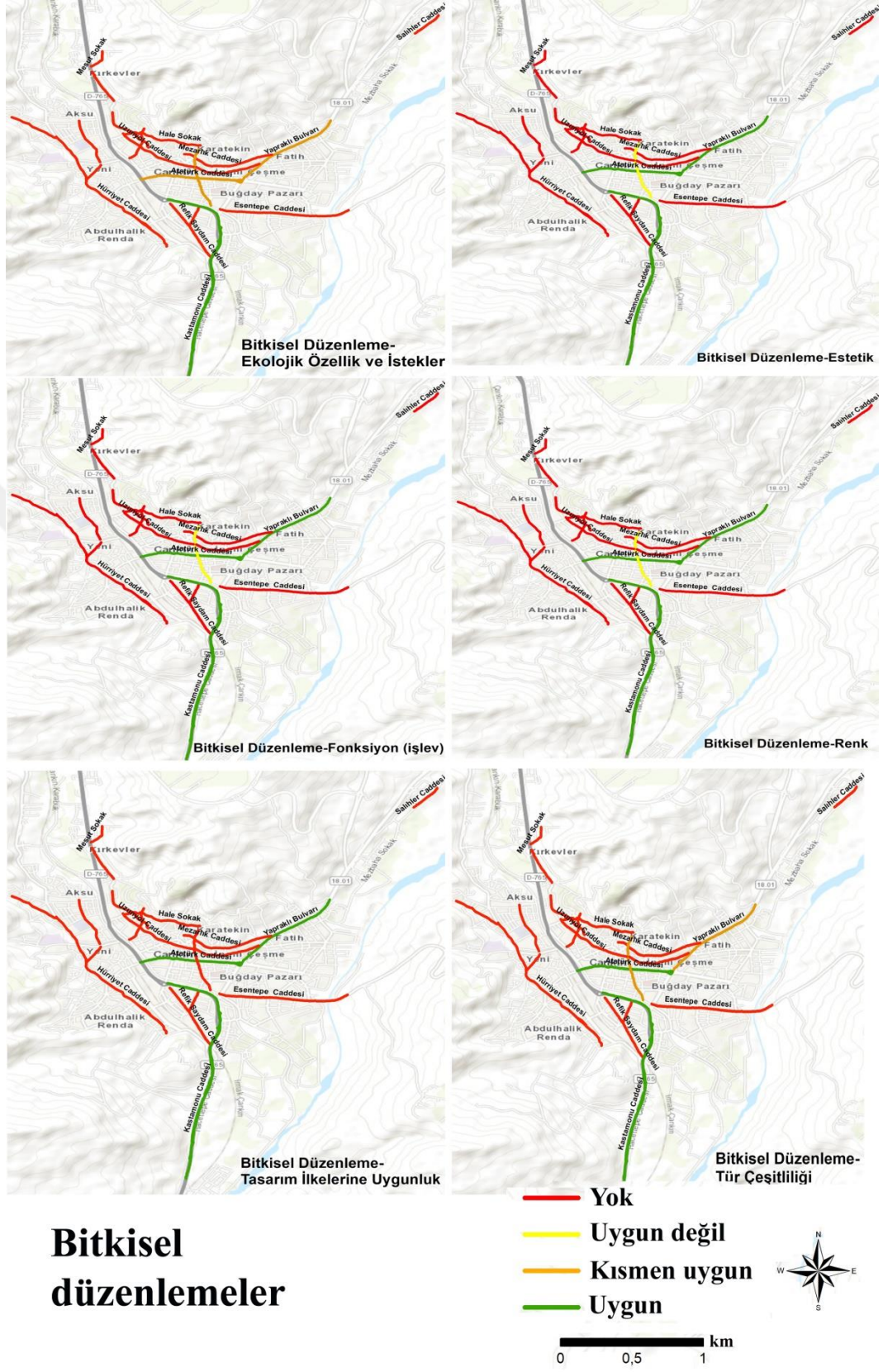
Araştırma alanındaki bitkisel düzenlemeler değerlendirildiğinde, Atatürk Bulvarı, Kastamonu Caddesi, Yapraklı Bulvarı ve Ankara Caddesi öne çıkmaktadır. Özellikle Kastamonu Caddesinin tüm kriterleri karşıladığı, Atatürk Bulvarının ise bitkilerin ekolojik istekleri dışında diğer tüm kriterleri karşılayacak şekilde bitkisel düzenlemelere katıldığı gözlenmiştir. Yapraklı Bulvarında da gerek tür çeşitliliği gerekse ekolojik istekleri açısından kısmen uygun bitkilendirmeler yapılmıştır.

Çankırı il merkezindeki cadde, sokak ve bulvardaki bitkisel düzenleme sadece ana akslar olan Atatürk Bulvarı, Kastamonu Caddesi ve Ankara Caddelerinde rastlanmaktadır. Bu bölgelerde çoğunlukla herdemyeşil çalı ve ağaç türleri ile saksı içerisinde mevsimlik bitkiler kullanılarak düzenlemeler yapılmıştır (Şekil 5.6). İncelenen diğer cadde, sokak ve bulvarların hiç birinde herhangi bir bitkisel düzenlemeye rastlanmamıştır.

Şekil 5.6 Atatürk Bulvarı ve Kastamonu Caddesindeki bitkisel düzenlemelere örnekler (Orijinal 2021)

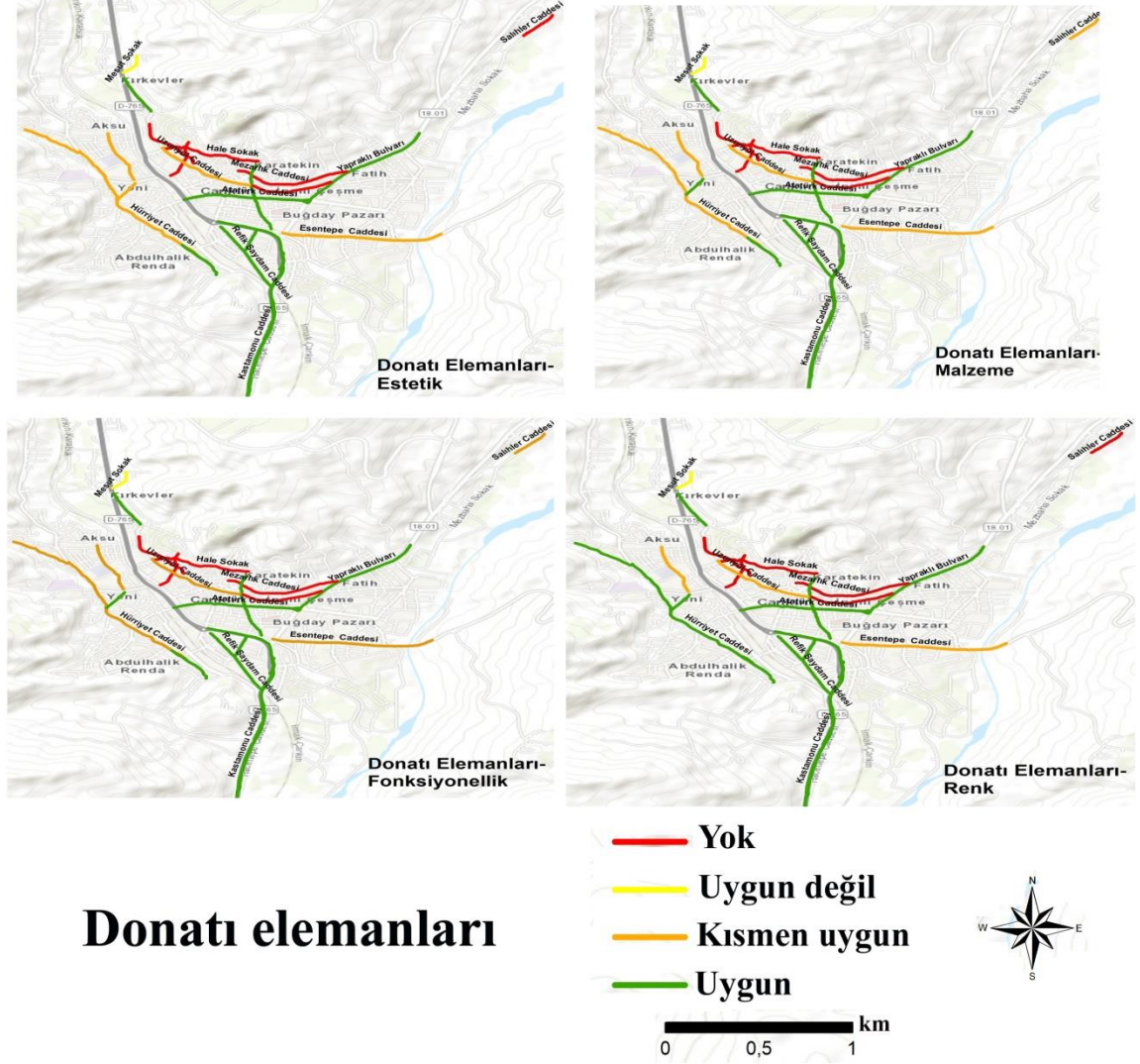
Bitkisel düzenlemelerin yaşam kalitesi kriterlerine uygunluğu her bir cadde, bulvar ve sokak için incelenmiş ve haritalanmıştır (Şekil 5.7).

Bitkisel düzenlemeler

Şekil 5.7 Araştırma alanındaki bitkisel düzenlemelere ilişkin değerlendirmeler

Araştırma alanındaki donatı elemanlarına ilişkin renk, malzeme, fonksiyonellik ve estetik değerlendirmeleri her bir cadde, sokak ve bulvar için haritalanmıştır (Şekil 5.8).

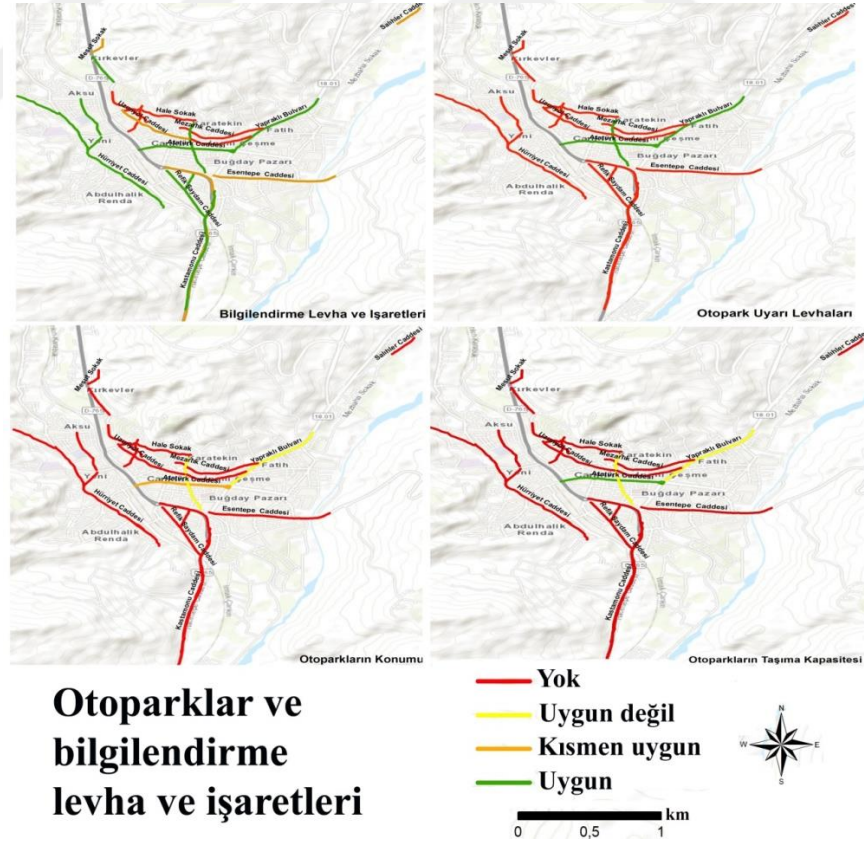
Şekil 5.8 Araştırma alanındaki donatı elemanlarına ilişkin değerlendirmeler

Araştırma alanındaki donatı elemanları incelendiğinde özellikle Mesut Sokaktaki donatı elemanlarının hiç uygun olmadığı gözlenmiştir. Hale Sokak, Mezarlık Caddesi ve Salihler Caddesinde ise hiçbir donatı elemanı gözlenmemiştir. İncelenen alanlarda donatı elemanlarının en fazla bulunduğu cadde Kastamonu Caddesi ve Atatürk Bulvarıdır. Bu alanlarda ahşap oturma elemanları, taş saksılar ile entegre olacak şekilde konumlandırılmıştır. Çöp kutuları ve aydınlatma elemanlarında kullanılan malzemeler değişkenlik göstermektedir (Şekil 5.9).

Şekil 5.9 Atatürk Bulvarındaki donatı elemanlarına ait örnekler (Orijinal 2022)

Otoparklar ve bilgilendirme levhalarına ilişkin değerlendirmeler de her bir cadde, sokak ve bulvar için haritalanmıştır (Şekil 5.10).

Şekil 5.10 Araştırma alanındaki otopark ve bilgilendirme levha ve işaretlerine ilişkin değerlendirmeler

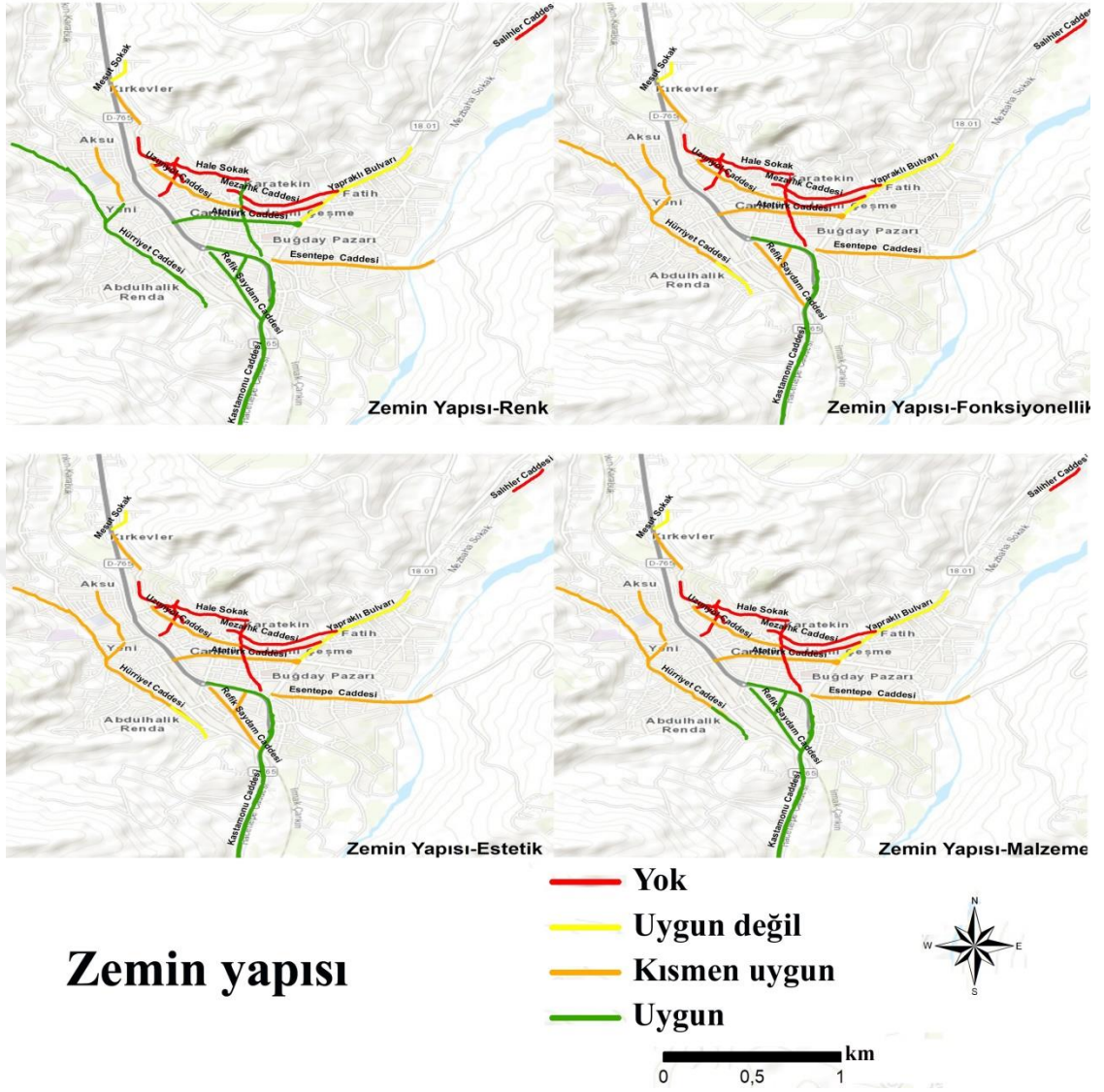
Çankırı kent merkezinde Atatürk Bulvarı üzerindeki otopark alanları yenilenmiştir. Otoparklar kent merkezindeki yoğun araç kullanımına yetecek büyüklükte değildir. Kent merkezinde büyük bir meydan ve otopark düzenlemesi çalışmaları devam etmektedir. Alanda bazı ana cadde, müze, kampüs gibi önemli noktalar bilgilendirme levha ve işaretleriyle belirtilmektedir. Ancak birçok sokak ve caddenin bilgilendirme işaretleri eksiktir (Şekil 5.11).

Şekil 5.11 Araştırma alanındaki otopark, bilgilendirme levha ve işaretleri ve zemin döşemelerine ilişkin örnekler (Orijinal 2022)

Araştırma alanında otoparklara ilişkin gerek konumları gerek taşıma kapasiteleri gerekse uyarı levhaları açısından önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu özellikler Atatürk Bulvarı dışından hemen hemen tüm cadde, sokak ve bulvarlarda bulunmamaktadır. Bilgilendirme levha ve işaretleri ise Hale Sokak, Uzunyol Sokak ve Mezarlık Caddesi hariç diğer cadde ve sokaklarda gözlemlenmiştir.

Zemin yapısına ilişkin renk, malzeme, fonksiyonellik ve estetik değerlendirmeleri her bir cadde, sokak ve bulvar için haritalanmıştır (Şekil 5.12).

Şekil 5.12 Araştırma alanındaki zemin yapısına ilişkin değerlendirmeler

Araştırma alanında zemin yapısı ortalama olarak kısmen uygunluk gözlenmektedir. En fazla uygunluk renk kriterinde gözlenirken, estetik, malzeme ve fonksiyonellikte önemli ve yer yer tekrarlayan sorunlar bulunmaktadır. Yine bu kriterde de ana ulaşım akslarından biri olan Kastamonu Caddesi en fazla uygunluğa sahip cadde olarak öne çıkmıştır.

6. SONUÇ

Yaşam kalitesi kişinin yaşadığı hayattan sağladığı memnuniyetin bir göstergesidir. Kişi ruhsal, zihinsel, kültürel pek çok temel ihtiyacını karşıladığı oranda kaliteli yaşama sahip olmaktadır. Kentsel anlamda da yaşam kalitesi kavramının ölçülmesini sağlayan çok sayıda farklı parametre bulunmaktadır. Her meslek disiplini de kendi bakış açısıyla yaşam kalitesine katkı sağlamaktadır. Bu çalışma kapsamında peyzaj mimarlığı meslek disiplini bakış açısıyla kentsel alanlarda yaşam kalitesi ve bu yaşam kalitesi parametrelerinin Çankırı kent merkezinde ölçülmesine çalışılmıştır. Çalışma alanı olarak da kentlinin yoğun şekilde kullandığı kent merkezindeki cadde, sokak ve bulvarlar tercih edilmiştir.

Çankırı kent merkezinin Ankara-Kastamonu ana aksını oluşturan caddesi olan Ankara Caddesi otopark ve bisiklet yolu hariç diğer parametreleri karşılamaktadır. Yine Çankırı kent merkezinin en işlek ve yoğun olarak kullanılan aksı olan Atatürk Bulvarı incelenmiştir. Atatürk Bulvarının özellikle kentin prestijine önemli katkılar sağlaması gereken bulvarlardan biri olması gerekmektedir. Ancak bisiklet yolu, yeşil koridor ölçütlerinin hiçbiri gözlenmemiş, otopark, bitkisel düzenleme ve zemin yapısı açısından da bazı parametrelerin kent için yeterince uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu çerçevede kentin ihtiyaçlarını ve prestijini yeterince karşılamamaktadır. Gerek yaya gerek taşıtlarla yoğun olarak kullanılan caddede araç üstünlüğü ve önceliği olduğu da gözlemlenmiştir. Araç önceliği pek çok kısımda yayaların güvenliğini olumsuz şekilde etkilemektedir.

İncelenen cadde, sokak ve bulvarların birincil değerlendirmelerinde yol genişlikleri açısından genel olarak kısmen uygun oldukları saptanmıştır ancak Mesut Sokak, Kayabaşı Caddesi, Uzunyol Sokak, Hale Sokak ve Su Deposu Caddesi gibi caddelerin yer yer 2 aracın bile geçişine uygun olmayacak kadar dar oldukları tespit edilmiştir. Özellikle kent merkezine yakın bölgelerde herhangi bir engelli yolu, refüj ve meydan düzenlemesine rastlanmamıştır.

Çalışma alanında ana ulaşım akslarını oluşturan Kastamonu Caddesi, Atatürk Bulvarı ve Ankara Caddesi üzerinde refüj düzenlemeleri yapılmıştır. Bu bölgelerde bitkisel düzenlemeler özellikle bu refüjlerde yoğunlaştırılmış, yer yer mevsimlik ve herdem yeşil çalı ve ağaççıklardan oluşan türlerle çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bölgelerde yol ağaçları da yoğun şekilde kullanılarak gölge ve yönlendirme etkisi yaratılmaya çalışılmıştır.

Çalışma alanındaki donatı elemanları yine 3 ana aks üzerinde yoğun olarak konumlandırılmıştır. Donatılarda renk, malzeme ve estetik açıdan genel olarak uyum gözlenmemiştir. Bilgilendirme işaret ve levhaları önemli kavşak noktalarında yerleştirilmiştir. Ancak kentin önemli bazı noktalarında sokak ve cadde isimleri eksiktir. Zemin yapısı da kent genelinde çeşitlilik göstermektedir. Kent genelinde renk ve estetik açılardan özel bir tasarım yaklaşımı izlenmemiştir. Özellikle Atatürk Bulvarı gibi kentlinin yoğun olarak kullandığı bazı noktalarda fonksiyonel problemler gözlenmiş, buralarda drenaj problemlerine sahip, kırık, bozuk zemin malzemesine de rastlanmıştır.

Çankırı kent merkezinin tarihi ve kültürel peyzajlarını içerisinde bulunduran ve en çok turizm hareketliliğinin yaşandığı Uzunyol Sokak, Hale Sokak, Mesut Sokak, Su Deposu Caddesi ve Mezarlık Caddesi incelenmiştir. Çankırı Belediyesi tarafından kentsel tarihi çevrelerde başlatılan sokak sağlıklılaştırma çalışmaları kapsamında KUZKA iş birliği ile gerçekleştirilen Uzunyol, Çamaşırhane ve Kirmanoğlu Sokaklarında restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır. Halk arasında “Çan Saati” olarak bilinen Tarihi Saat Kulesi ise yeniden çalışır hale getirilmiştir (Çankırı Haberci18 2021). Bu bölgelerde yapılan incelemelerde özellikle dar sokaklara ve araç öncelikli düzenlemelere sahip oldukları belirlenmiştir. Bölge özellikle tarihi ve kültürel özellikleriyle kentin gerek turizm potansiyelini gerekse çevre kalitesini yükseltebilecek yapıdadır ancak bisiklet yolu, yeşil koridor, engelli yolu, meydan düzenlemesi, bitkisel düzenleme, otopark gibi çok sayıda kalite parametresine sahip değildir. Özellikle tarihi ve kültürel peyzaj potansiyeli yüksek olan bu alanların yayalaştırılmaları, eksik olan kalite parametrelerinin tamamlanmaları ve uygun bir kentsel peyzaj tasarım projesiyle değerlendirilmeleri gerekmektedir (Şekil 6.1).

Şekil 6.1 Uzunyol Sokak ve Su Deposu Caddesinden görüntüler (Orijinal 2022)

Atatürk Bulvarı Çankırı kent merkezi prestij alanlarından biri olarak son dönemde düzenlenen caddelerden biridir ancak yeşil koridor ve bisiklet yolları açısından eksiktir ve zemin yapısı da uygun değildir. Cadde üzerinde önemli oranda ticari işletme bulunmakta ve bu işletmelerin tanıtıcı levha ve tabelalarıyla, cadde üzerinde sürekli gözlenen yoğun araç parkı karmaşa yaratmakta, caddenin prestijini bozmaktadır.

Kent bütünü düşüldüğünde incelenen tüm cadde, sokak ve bulvarlarda parametrelerin bölge tipine göre artırılmaları gerekmektedir. Tüm alanlardaki yaşam kalitesi standartlarının yükselmesi, farklı bölgelerden halkın bu bölgeleri kullanmasına ve hatta yerleşmesine önemli oranda katkı sağlayacaktır. Bu noktada ekoloji tabanlı meslek disiplinlerinin yaşam kalitesi standartlarını arttırmasındaki katkısı büyüktür ve bu şekilde kaliteli mekanlar yaratmak mümkün olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Alkan, A. 1994. Konya tarihi kentin planlama sorunları, Konya.
- Anonim, 1999. Resmi gazete. 1999 tarih 23804 Sayılı İmar Yönetmeliği, Ankara.
- Anonim, 2010. Çankırı il çevre durum raporu. T.C. Çankırı Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 279 s. Çankırı.
- Anonim, 2020. Çankırı hakkında genel bilgiler, <http://www.on5yirmi5.com/dosya/turkiyenin-illeri/18-cankiri-hakkinda-genel>. Erişim Tarihi: 30.02.2022.
- Anonim, 2022. Çankırı hakkında genel bilgiler <https://www.bilgiler.gen.tr/cankiri-1.html>
- Argüden, Y. 2015. Yaşam kalitesi. <https://vergi.algi.net/>. Erişim Tarihi: 20.02.2022.
- Aytaş, İ. 2017. Çankırı kentsel açık-yeşil alan sisteminin belirlenmesi-Çankırı, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 159 s.
- Bakan, K. ve Konuk, G. 1987. Türkiye’de kentsel dış mekanların planlaması, TÜBİTAK, Yayın No:45, Ankara.
- Ceylan, A. 2007. Yaşam kalitesinin artırılmasında kentsel yeşil alanların önemi ve kentsel dönüşüm ile ilişkilendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Yüksek lisans tezi, 165 s, İstanbul.
- Coşar Y. 2014. Yavaş şehir olgusunun kentsel yaşam kalitesi üzerindeki algılanan etkisi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi. 25(2): 226-240.
- Çalışkan, M. A. 1990. 3194 sayılı imar yasası açısından kentlerimizde açık-yeşil alan sisteminin geleceği ve Ankara-Çankaya İlçesi örneği. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 38 s, Ankara.
- Çankırı Belediyesi, 2019. Kent rehberi/kültür, <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-13/kultur.php>. Erişim Tarihi: 01.04.2019.
- Çankırı Haberci 18, 2021. Konu Çankırı olunca çalışmalar göz kamaştırmaya devam ediyor, <https://www.haberci18.com/takdir/22918/>. Erişim Tarihi: 01.04.2021.
- Çelik, A. 2000. Tokat kenti mevcut alan kullanım kararları ve açık-yeşil alan verilerinin saptanması üzerinde bir araştırma. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 213 s, Ankara.

- Çelik, D. 2000. Ankara Çankaya ilçesi, Aziziye Mahallesi mevcut alan kullanım kararları ve açık yeşil alanlarının saptanması üzerine bir araştırma. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Ankara.
- Çubuk, M. 1997. Kentsel tasarım formasyonu ve eğitimi-sunuş bildirisi ve sonuç metni. 8. Kentsel Tararım ve Uygulamalar Sempozyumu, MSÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Deloya, M.C. 1993. Urban forestry activities in Mexico. *Unasyuva* 173 (44), 28–32.
- Durmuş, S. 1997. Açık ve yeşil alanların kullanım özellikleri (Ankara metropolü Çankaya ilçesi örneği), Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Lisansüstü uzmanlık tezi, 7, 10, 13 s., Ankara.
- Elbi, F. 2019. Kentsel yaşam kalitesinin sayısal verilerle ölçümü: Selçuklu ilçesi örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, 85 s, Isparta.
- Emür, S. H. ve Onsekiz, D. 2007. Kentsel yaşam kalitesi bileşenleri arasında açık ve yeşil alanların önemi- Kayseri/kocasinan ilçesi park alanları analizi – Kayseri, Erciyes Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı : 22 Yıl: 2007/1 367-396 s.
- Etlı, B. 2002. Edirne ili merkez ilçe yeşil alan sisteminin peyzaj mimarlığı ilkeleri yönünden irdelenmesi, Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi, B Serisi, Cilt 3, No 1, 47-59, ISSN 1302 647X, 2002.
- Formarier, M. 2012. Yaşam kalitesi – Monique Formarier ve diğerleri, Hemşirelik bilimlerinde kavramlar (2. baskı), Hemşirelik Araştırmaları Derneği (ARSI) | "Koleksiyon dışı"2012 | sayfa 260 ila 262.
- Gencer, A. 2002. Kentsel tasarım ve peyzaj mimarlığı: Hacı Bayram Camii çevresi örneği, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, pp (1) 40.
- Gold, S. M. 1980. Recreation planning and design. New York, McGraw-Hill.
- Gökmen, B. 2007. Çankırı ili coğrafyası. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 396 s, Ankara.
- Gül, A. ve Küçük, V. 2001. Kentsel açık-yeşil alanlar ve Isparta kenti örneğinde irdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 3; 27- 48.

- Gülersoy, Z.N., Özsoy, A., Tezer, Z., Yiğiter, R.G. ve Günay, Z. 2012. Mevcut kentsel dokuda çevresel kalitenin iyileştirilmesi, Stratejik Kalite Planlaması Modeli, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Günay, B. 1999. Urban design is a public policy, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- İnan, Ö.Y. ve Sönmez, N.Ö. 2019. Kentsel yaşam kalitesi ölçüm yöntemlerinin geliştirmesi, <https://dergipark.org.tr/tr/>. Erişim Tarihi: 11.12.2021.
- Kaplan A. ve Küçükerbaş, E. 2000. Kentsel tasarımda peyzaj mimarlığının yeri ve kentsel peyzaj tasarımı. TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, Peyzaj Mimarlığı Kongresi, 51 s, Ankara.
- Karakaya Aytin, B. ve Korkut, A. B. 2015. Edirne merkez ilçe kentsel sit alanı sınırları içerisindeki açık ve yeşil alan varlığının irdelenmesi, Tekirdag Ziraat Fakültesi Dergisi / Journal of Tekirdag Agricultural Faculty 12(3).
- Keleş, R. 1980. Kentbilim terimleri sözlüğü. İmge Yayınevi Yayınları, Ankara.
- Keser, E. M. 2013. Çankırı merkez ilçe analizi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_17_DG4H18IA_cankiri_merkez_ilce_analizi.pdf. Erişim Tarihi: 15.04.2022.
- Koçak, H. 2008. Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi için stratejik çalışma alanları-I. Belediye Vizyonu. İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Koçan, N. ve İbiş, Ş.S. 2020. Çankırı ili kentsel açık yeşil alanlarının belirlenmesi ve geliştirilmesi üzerine bir araştırma - Bartın Üniversitesi, Mühendislik, Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 2020; 10 (2): 154-163.
- Kuter, N. 2007. Çankırı kenti açık ve yeşil alan varlığı içinde tarihi kent merkezinin kentsel peyzaj tasarımı açısından değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 309 s, Ankara.
- Manavoğlu, E. 2013. Antalya kenti yeşil alanlarının çok ölçütlü analizi ve planlama stratejilerinin geliştirilmesi. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 305 s, Antalya.
- Önder, S. 1997. Konya kenti açık ve yeşil alan sisteminin saptanması üzerinde bir araştırma. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara.

- Önder, S. ve Polat, A.T. 2012. Kentsel açık-yeşil alanların kent yaşamındaki yeri ve önemi, Konya, Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü dergisi, pp 73-96.
- Özdemir, Z. ve Öztürk, S. 2013. Kentsel açık ve yeşil alanların yaşam kalitesine etkisi Kastamonu örneği, Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 2013, 13 (1): 109-116.
- Öztürk, B. 2004. Kentsel açık ve yeşil alan sistemi oluşturulması: Kayseri kent bütünü örneği. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, 193s, Ankara.
- Ozyavuz, M., Karakaya Aytin, B. 2016. Açık ve yeşil alanların kentsel yaşam kalitesine etkisi: Tekirdağ-Süleymanpaşa örneği 4. Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi, 20-22 Ekim, İstanbul.
- Pekin Timur, U. 2012. Planting children's playgrounds: Çankırı city case. Journal of Food, Agriculture and Environment 10 (3&4) : 977-981.
- Polat, A.T. 2001. Kent parkı kavramı ve Konya Kenti için bir kent parkı örneği. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 75 s, Konya.
- Salihoğlu, T., Türkoğlu, H. 2019. Konut çevresi ve kentsel yaşam kalitesi, Magron, Gezme Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kocaeli, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü dergisi, 14 (SUPPL. 1): 203-217.
- Sarı, K. 2008. Kentsel dış mekan tasarımına kullanıcı merkezli bir yaklaşım. SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, s.31-34, Isparta.
- Sarı, V.I. ve Kindap, A. 2018. Türkiye'de kentsel yaşam kalitesi göstergelerinin analizi, https://www.researchgate.net/publication/323906189_Sayıştay_Dergisi, Sayı:108. Erişim Tarihi: 30.02.2022.
- Senda, M. 1992. Design of children's play environments, McGraw-Hill Companies, New York.
- Smith, T., Nelisher, M., Perkins, N. 1997. Quality of an urban community: a framework for understanding the relationship between quality and physical form, Landscape and Urban Planning, Vol.39, s.229-241.
- Şahin, S. ve Barış, M. 1998. Kentsel doku içerisinde açık ve yeşil alan standartlarını belirleyen etmenler. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, İstanbul.
- Trancik, R. 1986. Finding lost space, theories of urban space, p.256, New York.

- Tekeli, İ. 1994. Bir kentsel tasarım kuramının gerçekleştirilmesi üzerine düşünceler. Kent, planlama, politika, sanat, Tarık Okyay anısına yazılar, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşbirliği, Ankara.
- Tekeli, İ. 2011. Tasarım, mimarlık ve mimarlar, Tarih vakfı yurt yayımları ISBN: 9789753332590, İstanbul, s.79-84.
- Toprak, Z. 2001. Kent yönetimi ve politikası, İzmir: Anadolu Matbaacılık.
- Tuna, F. 2010. Çankırı'nın coğrafi özelliklerinin şehirselleşme potansiyeli yönünden değerlendirilmesi. Marmara Coğrafya Dergisi, 21 : 219-239.
- Tülek, B.ve Özdemir, A. 2019. Kentsel peyzajlarda endüstri miraslarının önemi: Çankırı tarihi tren garı örneği, İnönü University Journal of Art and Design, ISSN: 309-9876.
- Tümer, H. 1976. Rekreatif alan ve tesisleri ölçütleri, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Türel, G.D. 1988. Ankara kenti yeşil alanlarının kullanım etkinliklerinin bugünkü durumu ve yeterliliği için alınması gereken önlemler. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Doktora tezi (Yayımlanmamış), Ankara.
- URGE, 2004. Making greener cities-a practical guide. UFZ Centre for Environmental Research Leipzig-Halle. Germany, 120 p.
- Veenhoven, R. 2006. The four qualities of life: ordering concepts and measures of the good life, 'Understanding Human Well-being' içinde United Nations University Press.
- Whitehand, J. W. R. and Larkham, P. J. 1992. Urban landscapes: international perspectives. Routledge.
- World Health Organization QoL Group, 1995. The world health organization quality of life assessment (WHOQOL), Position Paper from the World Health Organization, Social Science and Medicine, 41, ss.1403-1409.
- Yakın İnan, Ö. ve Özdemir Sönmez, N. 2019. Kentsel yaşam kalitesi ölçüm yöntemlerinin geliştirilmesi. International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 2, 3.
- Yıldızcı, A.C. 1982. Açık alan, kentsel doku ve yeşil doku kavramları-kentsel peyzaj planlama, İTÜ, Doçentlik tezi (Yayımlanmamış), İstanbul.

EKLER

EK 1. Arazi gözlem formu

EK 1. Arazi gözlem formu

İNCELENEN CADDE/SOKAK/BULVAR İSMİ:		ÖLÇÜTLER			
		UYGUN	KISMEN UYGUN	UYGUN DEĞİL	YOK
Yol Genişliği					
Kaldırım Yüksekliği					
Refüj Düzenlemesi					
Meydan Düzenlemesi					
Bisiklet Yolu					
Engelli Yolu					
Yaya Geçidi					
Yeşil koridor (bant)					
Otopark	Konumu				
	Taşıma Kapasitesi				
	Uyarı Levhaları				
Bitkisel Düzenleme	Renk				
	Fonksiyon (işlev)				
	Estetik				
	Tasarım İlkelerine Uygunluk				
	Ekolojik Özellik ve İstekler				
	Tür Çeşitliliği				
Donatı Elemanları	Renk				
	Malzeme				
	Fonksiyonellik				
	Estetik				
Bilgilendirme Levha ve İşaretleri	Renk				
	Malzeme				
	Fonksiyonellik				
	Estetik				
Zemin Yapısı	Renk				
	Malzeme				
	Fonksiyonellik				
	Estetik				

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Awo Fourreh ADAWEH

Eğitim

Yüksek Lisans Çankırı Karatekin Üniversitesi 2019-Halen
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Lisans Cibuti Üniversitesi 2015-2018
Bilim Fakültesi
Coğrafi Bilgi Sistemleri Anabilim Dalı